

«ӨЙДӨБҮННЬҮК КИНИГЭ»
нэһилиэктэринэн
айанныыр

③

Олобун сырдык
сулуһа- Балет

④

ЧУРАПЧЫ -
УСПУОРТ ТУОНАТА

⑤

Чурапчыга күн тахсар!

САНА ОЛОХ

12+

2021 сыл
Муус устар
9 күнэ
бээтинсэ
№ 25
(11778)

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • [sanaoloh](#)

бээтинсэ муус устар 9 > субуота муус устар 10 > баскыһыанньа муус устар 11 > бэнидизинньик муус устар 12 > оптуорунньук муус устар 13 > сэрэдэ муус устар 14 > чэппиэр муус устар 15

--- НОВОСТИ РЕСПУБЛИКИ ---

--- БОЛҔОЙУН! ---

Принята корректировка госбюджета Якутии на 2021 год и на плановый период 2022 и 2023 годов

В ходе XXVI (очередного) пленарного заседания Государственного Собрания (Ил Тумэн) в окончательном чтении 7 апреля принят проект регионального закона «О внесении изменений в Закон Республики Саха (Якутия) «О государственном бюджете Республики Саха (Якутия) на 2021 год и на плановый период 2022 и 2023 годов». Законопроект, внесенный в парламент Главой Якутии Айсеном Николаевым, перед депутатским корпусом представил министр финансов республики Валерий Жондоров.

«Проект закона подготовлен в связи со вступлением в силу нормативно-правовых актов Правительства Российской Федерации по распределению дотаций, субсидий, субвенций и иных межбюджетных трансфертов бюджетам регионов, уточнением оценки прогноза основных показателей социально-экономического развития республики и уточнением отдельных направлений для финансового обеспечения первоочередных и социально значимых расходов», – сказал Валерий Жондоров.

Вновь принятым законом предусматривается в 2021 году увеличение общего объема доходов государственного бюджета республики на 27 млрд 260 млн рублей, в итоге доход бюджета республики составит по прогнозным показателям 252 млрд 914 млн 515 тысяч рублей, в 2022 году – увеличение общего объема доходов на 5 млн рублей, что составит 228 млрд 404 млн рублей, в 2023 году – увеличение общего объема доходов на 161 млн рублей, что составит 241 млрд 989 млн рублей.

По словам министра, увеличение объемов Дорожного фонда Якутии на 2021 год составит в сумме 505,6 млн рублей.

Бюджетные ассигнования Инвестиционной программы Республики Саха (Якутия) на 2021 год увеличиваются в целом на общую сумму 13 млрд 322,9 млн рублей (с учетом средств Дорожного фонда РС(Я) и составят 42 млрд 049,2 млн рублей).

Объем ресурсов для распределения по приоритетным направлениям расходов с учетом дополнительных доходов в 2021 году составил 5 млрд 216,3 млн. рублей, которые предлагается направить на текущие и инвестиционные расходы, а также на исполнение действующих и вновь принимаемых расходных обязательств по уровню приоритетности, в частности, на повышение фонда оплаты труда работников бюджетной сферы и доведение МРОТ, на дотацию на поддержку мер по обеспечению сбалансированности местных бюджетов, на субсидию в связи с осуществлением городом Якутском функций столицы республики, на организацию обеспечения бесплатными лекарственными препаратами и медицинскими изделиями отдельных категорий граждан, на организацию отдыха детей

в каникулярное время, на меры социальной поддержки и другие приоритетные направления.

Общий объем расходов в 2021 году планируется увеличить на 31 млрд 189 млн рублей, что составит 257 млрд 842 млн 224 тыс. рублей, в 2022 году планируется увеличить на 4 млн 997 тыс. рублей, что составит 229 млрд 402 млн 204 тыс. рублей, в 2023 году – увеличить на 161 млн 107 тыс. рублей, что составит 242 млрд 987 млн 867 тыс. рублей.

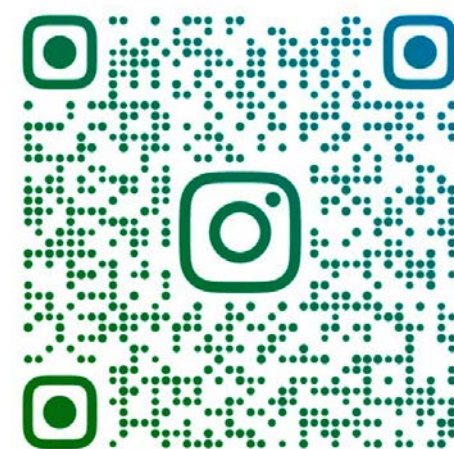
Приоритетом расходов в государственном бюджете Якутии в 2021 году и плановом периоде 2022 и 2023 годов остаётся содействие достижению национальных целей развития, инструментом реализации которых являются национальные проекты. Напомним, в рамках реализации Указа Президента Российской Федерации Владимира Путина «О национальных целях и стратегических задачах развития Российской Федерации на период до 2024 года» в Якутии действует 10 национальных проектов: «Демография», «Здравоохранение», «Образование», «Жилье и городская среда», «Экология», «Безопасные и качественные автомобильные дороги», «Производительность труда и поддержка занятости», «Цифровая экономика», «Культура», «Малое и среднее предпринимательство и поддержка индивидуальной предпринимательской инициативы» и «Международная кооперация и экспорт». В представленном законопроекте расходы на финансовое обеспечение региональных проектов в 2021 году увеличиваются на 13 млрд 920 млн 396 тыс. рублей и составят 38 млрд 769 млн 359 тыс. рублей.

Вновь принятым законом предусмотрено увеличение дефицита государственного бюджета Республики Саха (Якутия) в 2021 году на 3 млрд 929 млн 209 тыс. рублей за счёт остатков средств на счёте государственного бюджета РС(Я) на 01 января 2021 года, что составит 4 млрд 927 млн 709 тыс. рублей.

В 2022-2023 годах размер дефицита государственного бюджета не меняется. Валерий Жондоров подчеркнул, что отношение размера дефицита к сумме налоговых и неналоговых доходов остаётся в рамках ограничений, установленных Долговой политикой Республики Саха (Якутия) и Бюджетным кодексом РФ.

После обсуждения проект закона «О внесении изменений в Закон Республики Саха (Якутия) «О государственном бюджете Республики Саха (Якутия) на 2021 год и на плановый период 2022 и 2023 годов» принят в окончательном чтении.

Пресс-служба Главы Республики Саха (Якутия) и
Правительства Республики Саха (Якутия).

САНА ОЛОХ

Хаһыакка сана сүүрээн

Тэтимнээх олох сайдыытын кытта хаһыаппыт тэннэ сайдар. Ол курдук бүгүммү хаһыат нүөмэриттэн саҕалаан, ыстатыйаларбыт QR-кодтаах тахсыахтара. Төлөпүүнүт фотоаппаратын холбоон QR-кодка туһаайдаххытына, «Сана олох» инстаграмыгар көһөр сыылка тахсыаба. Бу сыылканы аһанньыт хаһыакка тахсыбатах хаартыскалары, видеолары көрүүххүтүн сөп. Бүгүммү хаһыаттан СӨ Киин быыбардыыр хамыһыһыатын дэлэгээссийэтэ Чурапчыга сырыытын, аҕаларга анаммыт төгүрүк остуол хаартыскаларын, Василий Ефремов ГИБДД Чурапчытаабы салаатын начаалынньыгын массыына ытыар быраабы туттарыыга кирибит уларыһылары билиһиннэрэрин ыстатыйа анныгар турар QR – кодуна кириэн көрүн. Хаһыаппыт сана сүүрээнин сэргээн, тускутугар туһанын.

Людмила ГОРОХОВА.

--- УЛУУСКА -- БУ КҮННЭРГЭ ---

СӨ Киин быыбардыыр хамыһыһыатын дэлэгээссийэтэ Чурапчыга сырытта

Киин быыбардыыр хамыһыһа бэрэссэдээтэлэ Евгений Федоров уонна кини солбуйааччыта Иван Андросов Чурапчы улуунун быыбардыыр хамыһыһа чилиэннэрин кытта көрүстүлэр.

Евгений Федоров: «Бу күһүн буолуохтаах улахан быыбарга үлэ эрдэттэн саҕаланна. Төһө да араас уларыһылар ирдэбил да, сокуон да өттүгэр кириэ турдаллар, эһиги, өр үлэлээбит дьон, этэннэ аһарыахпыт диэн эрэнэбин», - диэтэ.

Улуус баһылыга Андрей Ноговицын: «Күһүн бу улахан быыбары кытта Хадаар, Арыылаах баһылыктара, түөрт нэһилиэк дьокутааттара талыллыахтара. Бу Судаарыстыбаннай Дуума дьокутааттарын быыбарыгар биһиги улуус көрдөрүүтэ үчүгэй буоларыгар үлэлэниэххэ. Онтон улууспут сайдыыта быһаарылларын өйдүүххэ», - диэн бэйэтин санаатын эттэ.

Чурапчытаабы ГИБДД начаалынньыга уларыһылар тустарынан кэпсээтэ

Муус устар 1 күнүттэн суоппар быраабын ылыыга уларыһылар олоххо кирибиттэрэ. Бу туһунан улууспут олохтоохторугар анаан, «Сана олох» инстаграмыгар Василий Ефремов иһитиннэриини онордо уонна эрдэттэн бэриллбит ыйытыларга хоруйдаата.

«Теория чааһын туттарыыга уларыһы суох, оттон практической өттүгэр быһааһаакканы туттары суох буолла. Ол эрэри матассыкылга быһааһаакка туттары хаалар, «В» категорияга бөһүөлэк иһигэр кыаллыбат хамсанылары иниспиктэр быһааһааккаттан саҕалыан сөп. Ол эбэтэр «горканы», «параллельнай парковканы» уонна «заезд в бокс» диэни быһааһаакка онорторуон сөп.

«В» категорияга эксээмэни туттарааччы бөһүөлэк иһигэр кыччаабыта 20, уһаабыта 30 мүнүүтэ, «С» категорияга 50-ча мүнүүтэ сылдыахтаах. Биэс сыһыан онордоххуна, туттарбатаһынан аабыллар.

Теорияны туттаран баран, 6 ый иһигэр практической соруудабы толоруохтааххын. Онтон туттаран баран, 6 ый иһигэр быраапкын кэлэн ылыахтааххын, урут болдьоһо суох, хаһан баҕарар кэлэн ылыаххын сөп этэ», - диэн Василий Дмитриевич быһаарда.

Ыйытыларга үгүс дьон тобо учарат элбээбитин, түүннэри кэлэн учараттылларын туһуластылар. Онуоха дьон быраабыла уларыһытын истэн, бары туттараары ыксаабыттарыттан, эбии атын улуустартан, куораттан кэлбиттэриттэн итинник буолбутун эттэ.

Мань таһынан элбэх ыйыты суоппардар сатыы дьону туоралпаттарыгар, саас буолла да, бадараанынан ыһан ааһалларыгар кириэ. Онуоха видеога уһулбут эбэтэр дакаастыыр хаартыскалаах буоллаххытына, үнсүүнү түһэриэххитин сөп диэн эппиэттэннэ.

Елена МАКАРИНСКАЯ.

Айсен Николаев үлэтин сүрүн түгэннэриттэн

Кулун тутар 29 күнүгэр Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэтээби суһал ыстаап мунһабын ыытарыгар санитарнай-эпидемиологическай балаһыанһаа сана ирдэбиллэри туруорда. Мантан инһэ бырамыысыланнай тэрилтэлэр вахтанан үлэбэ коронавирустан быһыы ылбыт эрэ дьону ылаллара көнүллэнэр. Ону сэргэ миэстэтигэр манна вакцинаны бастайааннай пропискалаахтар эрэр ылыахтара.

Кулун тутар 30 күнүгэр Ил Дархан өрөспүүбүлүкэни салгыы гаастааһынна сүбэ мунһах ыытта. Саха сиригэр бүгүнгү күннэ 2700 км магистральнай гаас утаа уонна 5000 км ситим тардылынна. 10 улууска 104 нэһилиэнньэлээх пуунна гаас киирдэ, социальнай инфраструктура 626 эбийиэгэ гааска холбонно. Айсен Николаев нэһилиэнньэ олобун уйгутун тупсарыыга гаастааһын тыын суолталаабын бэлиэтээтэ. Кэлигини сылларга РФ Бырабыыталыстыбатын уонна СӨ Бырабыыталыстыбатын таһымнарыгар Уһук Илини уонна өрөспүүбүлүкэни гаастааһынна кэккэ дьаһал ылылынна. Регион баһылыга илин энээр, Бүлүү умнаһын нэһилиэнньэлээх пууннарыгар салгыы гаастааһын ыытыллыахтаабын, ол иһигэр убатыллыбыт айылҕа гааһын тэйиччи сытар нэһилиэнньэлээх пууннарга туһанар наадатын ыйда. Чугастаабы кэмнэ пилотнай бырайыак быһыытынан Ханалас улуунун Хачыкаат сэлээннэтин автономнай гаастааһынна көһөрүүхтэрэ. Салгыы бу холобуру өрөспүүбүлүкэбэ тарбатар болпуруос көрүлүбэ. Ил Дархан дьыэлэргэ гааһы киллэриигэ нэһилиэнньэ кыаммат аранатыгар көрүллэр субсидия кээмэин 100 тыһ. солкубайтан 150 тыһ. солкубайга диэри улаатыннарарга соруудахтаата.

Кулун тутар 31 күнүгэр Айсен Николаев Дьокуускай сана талыллыбыт баһылыгын Евгений Григорьевы кытта көрүстэ. Кэпсэтии Дьокуускай инники сайдыытыгар туһуланна. Национальнай бырайыак чэрчитинэн суолу оноруу, социальнай эбийиэктэри тутуу, хаарбах дьыэттэн дьону көһөрүү, тупсарыы үлэтин болпуруостарын таарыйдылар. Сүрүн болжомтону 2022-2032 сылларга Дьокуускай куорат социальнай-экономическай сайдыытын туһунан Ил Дархан ыйаабын барылыгар уурдулар. Бу ыйаабы ылыннар туһунан Айсен Николаев ахсынньыга Ил Түмэннэ Туһаайыы этиитигэр онорбута. Айсен Сергеевич өрөспүүбүлүкэ Бырабыыталыстыбата уонна Дьокуускай дьаһалтата бииргэ үлэлээн, дьон олобун таһымын тупсаралларыгар, оттон сана талыллыбыт баһылыкка куорат уонна куорат олохтоохторун туһугар туох-баар кыһамныын ууран үлэлииригэр ситиһини баҕарда.

Кулун тутар 31 күнүгэр өрөспүүбүлүкэ баһылыга «Суперкампус: Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр 2025 сылга «WorldSkills Russia» Национальнай чөмпүйэнтэ финалын ыытыыга инфраструктура» диэн ааттаах форсайт-сессия пленарнай мунһаабы кыттыыны ылла. Кирири тылыгар Айсен Николаев Ханалас бөһүөлэгэр суперкампуһу тэрийии профтехуөрэхтээһин эйгэтигэр улахан хамсааһыны, сайдыыны аҕалыабын эттэ. «Икки сыллаабыта биһиги өрөспүүбүлүкэбитигэр түргэнник уонна көдүүстээхтик сайдыыны киллэриэхпитин баҕарар буоллахпытына, профтехуөрэхтээһин тиһигин тупсарыах тустаахпытын өйдөөбүппүт. Ол иһин Арасыйыаҕа бастакынан пилотнай бырайыак киллэрэргэ быһаарыммыппыт. Бу куорат уокругун сиригэр-уотугар туспа турар биир кэлим үөрэх, наука, култуура, уопастыбаннай эйгэни үөскэтиэхтээхпит. Манна биһиги сана идэлэргэ уһуйарбытын сэргэ индустриальнай хайысхалары сайыннарыахтаахпыт. Профтехуөрэхтээһин матырыйаалынай-техническэй баазатын эрэ буолбакка, аныгы технологияны киллэриэхтээхпит. Суперкампуска орто үөрэби эрэ буолбакка, үрдүк үөрэх уонна наука алтыһытын быһыытынан холбоһуктаах тэрилтэлэри, лабораториялары тэрийиэххэ», — диэтэ регион салайааччыта.

Кулун тутар 31 күнүгэр Айсен Николаев коронавирус тарбаныта аччаабытынан, хааччахтааһын миэрэлэрин туһунан ыйаахха уларытылары киллэрдэ. Сана ыйаабынан култуура дьыэлэригэр, киинэ тыйаатырдарыгар, кэнсиэрдиир сирдэргэ көрөөччүлэр саала 75%-нын толороллоро көнүллэннэ. Ол эрэри түүннү кулууптарга, караоке-саалаларга, аты-эргэн киинэригэр баар сааратар эбийиэктэргэ хааччахтааһын муус устар 30 күнүгэр диэри уһатылынна. Уопастыбаннай аһыыр сирдэргэ остуоллар арыттаһылара 1,5 миэтэрэбэ диэри кыччаата. 65-тэн аҕа саастаах уонна дьарба ыарыылаах дьонно бэйэни хааччахтаһы эрэсимэ эмиэ муус устар ый бүтүөр диэри уһатылынна.

Муус устар 1 күнүгэр Айсен Николаев «Тотальнай дьыктаан» пуонда дириэктэрин Ольга Ребковей, «Тотальнай дьыктаан» пуонда бырабылыанньатын чилиэнин, уһуйааччы Вячеслав Беляковы уонна Саха

сириттэн төрүттээх Арасыйыаҕа биллэр суруйааччы Андрей Геласимовы кытары көрүстэ. Ил Дархан Дьокуускай куорат Тотальнай дьыктаан быйылгы сыллаабы киинэ буолбутунан, Саха сирэ тэрээһини үрдүк таһымнаахтык ыытыабыр эрэллээбин биллэрдэ. Ольга Ребковец дьыктаан чэрчитинэн Таба суруйуу бэстибээлэ ыытылларын туһунан кэпсээтэ. Кулун тутар 22 күнүттэн преподавателлэр идэлэрин үрдэтэр онлайн-куурустары ыыталлар. Андрей Геласимов 21-с №-дээх оскуолаа уонна ХИФУ-га айар көрсүһүүлэр буолаллара былааннамытын иһитиннэрдэ. Кини «Жаҕда» диэн айымныта сахалыы тылбаастанан, «Утатыы» диэн ааттанан тахсыбыт кинигэтэ сүрэхтэниэхтээх. Муус устар 8 күнүгэр Тотальнай дьыктаан ааптара Дмитрий Глуховскай Саха сиригэр кэлиэхтээх. Дьыктаан муус устар 10 күнүгэр ыытыллыахтаах.

Муус устар 1 күнүгэр Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэбэ олорор дьыэ тутуутун болпуруоһугар мунһабы ыытта. Территорияны биир кэлимник сайыннары туһунан ааспыт сыл бүтүүтүгэр ылыллыбыт федеральнай сокуон хаарбах туруктаах дьыэттэн дьону көһөрүүнү түргэтэтэргэ туһуламмыт. Урукку өттүгэр сана дьыэни тутуу ороскуотун улахан өттө бас билээччилэртэн сирин уонна онно баар эбийиэктэри атылаһары кытта сибээстээбэ. Билигин сана сокуонунан судаарыстыба эбэтэр муниципалитет сир учаастагын бэйэтигэр ылар бырааптаах, хамсаабат баайсыанатын бас билээччигэ толуйан туран. Айсен Николаев Дьокуускайга кыбартыыра сыаната олоҕо суох үрдүгүн ыйда уонна бу кыһалҕаны быһаарарга территорияны биир кэлимник сайыннарыыга регионнаабы оператор баар буолуохтаабын бэлиэтээтэ. Регионнаабы операторунан Өрөспүүбүлүкэтээби ипотечнай агентство буолуон, ити тэрилтэ акцияларын өрөспүүбүлүкэ атылаһыан сөбүн туһунан эттэ. Оччоҕо туһааннаах докумуоннары, инженернэй инфраструктураны онорууну, территорияны биир кэлимник сайыннарыыга бэлэмнээһини тэрийэр аныгы ирдэбилгэ эппиэттиир үлэ түмүгэр дьыэни тутуу кээмэйэ улаатыа.

Муус устар 2 күнүгэр Айсен Николаев Жатайдаабы суудуна онорор верфь кэлим инвестиционнай бырайыагын олоххо кириитин хаамыытыгар мунһах ыытта. Тутуу бигэргэммит графигар сөп түбэһэн үлэни хааччыыы, олохтоох каадыры бэлэмнээһин, үлэһиттэргэ анаан тырааныспар уонна социальнай инфраструктураны онорор туһунан соруудабы Бырабыыталыстыбаа биэрдэ. Үрдүк технологиялаах эбийиэги тутууну кэлимник көрөр наадатын эттэ. Холобур, үлэһиттэргэ анаан 200 миэстэлээх уопсай уонна олорор дьыэни тутарга ыйда. Ону сэргэ уһуйаан, оскуола, сана балыыһа тутар туһунан толкуйдурга ынырда. Суудунаны онорор верфы тутууга үлэ нулевой түһүмэбэ бүппүт, сыбаайалар түспүттэр, металлоконструкцияны тангаллар, бетоннай блок истиэнэлэрин уураллар. Ууну, иттиини, гааһы хааччылар ситимнэри онорууга үлэ барар. Ил Дархан графиктан баар хаалыыны ситэрэргэ, тутуу бүтэр чопчу болдубун быһаарарга соруудахтаата. Маны сэргэ каадырынан хааччылыыга болжомто уурдулар. 2025 сылга манна 664 киһи үлэлиирэ былааннанар. Жатай техникумугар билигин 25 киһини үөрэттэрэн бэлэмнииллэр.

Муус устар 2 күнүгэр өрөспүүбүлүкэбэ Гражданскай актыбыыс күнэ бэлиэтэннэ. Ил Дархан бэйэтин эбэрдэтигэр хайа да кэмнэ олоххо көхтөөх буолуу, дьонно болжомтолоох сыһыан, кыһамнылаах буолуу, үтүө дьыаланы оноруу үрдүктүк сыаналанар диэтэ. 2020 сылга биһиги олохпугар улахан тургутунуу аастыбыт. Уопастыбаннай тэрилтэлэр көхтөөхтөрүн көрдөрдүлэр, хас улуус, куорат ахсын волонтердар ыстааптара үлэлээтэ. 4 тыһ. тахса волонтер кырдыабастарга, доруобуйаларыгар хааччахтаах дьонно, медиктэргэ көмөлөстүлэр. Айсен Николаев Сахабыт сирин уопастыбанныктарыгар, волонтердарга махталын биллэрдэ.

Муус устар 2 күнүгэр Айсен Николаев ТАСС информационнай агентствоҕа пандемия экономикаа дьайыытын уонна дойду сайдыытыгар сыыппараа көһүү оруолун туһунан кэпсэтиигэ кытынна. Регион баһылыга 2020 сыл сыыппараа көһүүгэ улахан хамсааһыны таһарбытын эттэ. «Саха сиригэр, эрдэттэн биһиги IT-индустрияа, инфокоммуникационнай технологияа сайдыы барыахтаабын суоттаммыппыт. Ол иһин ааспыт сылга үчүгэй түмүгү, уопуту ыллыбыт. Ол курдук, дистанционнай үөрэххэ көһүүгэ дойдуга биир бастың көрдөрүүлэнибит. Сыыппараа көһүү телемедицины сайыннарда. Дьокуускай, Москва, Санкт-Петербург быраастара онлайн 40 тыһ. тахса сүбэ биэрдилэр, тыһынчанан киһи олоҕо быһанна. Медицинаа, биотехнологияа

Саха сиригэр искусственной интеллект көмөтүнэн айыллыбыт бырагыраама тынаны түһэрэн ыарыыны быһаарар кыабы биэрдэ. Кэлэр уон сылга доруобуйа харыстабылын үгүсхайысхатыгар үрдүк технологияны туһанаахпыт», — диэн үлэһиннэ Ил Дархан. Маны сэргэ сыыппараа көһүү судаарыстыбаннай салайыы эйгэтигэр кириитин кэпсээтэ. Ол курдук сорох министиэристибэлэргэ кумаабынан докумуон эргирэ 40%, дьон ыйытыкка бириэмэтин барааһына 20% аччаабыт.

Муус устар 2 күнүгэр Москваа «Россия сегодня» информационнай агентствоҕа «Арасыйыа Наукаларын академията уонна Саха сирин научнай-технологическай кэскилэ» диэн тиэмэбэ пресс-кэмпириэнсийэ буолан ааста. Онлайн кэпсэтиигэ Ил Дархан Айсен Николаев уонна Арасыйыа Наукаларын академиятын бэрэсидьиэнэ Александр Сергеев кытыннылар. Александр Сергеев кулун тутар 17-19 күннэригэр Саха сиригэр кэлэ сылдыбыта. РНА бэрэсидьиэнэ таһымнаах сырыы бүтэһигин үйэ чиеппэрин анараа өттүгэр буолбута. Онон быйыл Арасыйыаа Наука уонна технология сылыгар академия салайааччытын кэлиитэ устуруйаа кириэр суолталаах. РНА бэрэсидьиэнэ: «Билигин биһиги өрөспүүбүлүкэ салалтатын кытта Саха сирин геостратегическай суолталаах оройуонтан наука уонна технология сайдар, хамсааһын барар регионугар кубулуйарыгар сорок туруорунабыт, онуоха үгүс төрүөт баар», — диэн эттэ. Айсен Сергеевич Арасыйыа Наукаларын академията Саха сиригэр болжомто уурбутугар, Александр Сергеев тус бэйэтинэн кэлбитигэр махтанна. Пресс-кэмпириэнсийэ кэмигэр үгүс болпуруос таарылынна, ол иһигэр сир баайын хостооһун, сана саппаастаах сирдэри чинчийи, энергетиканы сайыннары, сэллэ муһун хостооһун, олохтоох төрүт омуктар тылларын үөрэтии, сайыннарыы. Биир сүрүн тиэмэнэн тымныыны хайдах туһанааха сөбүн, глобальнай сылыыы кыһалҕатын ырытыы буолла. Айсен Николаев ирбэт тогу харыстааһын туһунан сокуон Саха сиригэр эрэ ылыллыбытын, манньк сокуон атын субъектарга эмиэ үлэлиэх тустаабын бэлиэтээтэ. Арасыйыа Наукаларын академиятын экспедициятын ыытыыга үбүлээһинин туһунан хоруйга Александр Сергеев: «Федеральнай үбүлээһин туһунан болпуруос билигин даҕаны аһаҕас. Ол эрэри экспедиция ыытыллыахтаабы, суолтата улахана саарбаа суох. Мин билэрбинэн, Саха сирэ экспедицияны тэнгэ үбүлэһэргэ бэлэм. Онон бары санаабытын түмэммит, федеральнай үбүлээһини ситиһиэхпит дии саныыбын. Аны билинни кэм хаамытынан бу экспедицияны тэрийиигэ бизнес эмиэ кыттыһыан сөп, сир баайын чинчийиигэ интэриэстээх бөдөн тэрилтэлэр бу үлэни сэргийлэрин билэбит», — диэн эппиэттээтэ.

Муус устар 3 күнүгэр Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэ олохтоохторун Булчут күнүнэн эбэрдэлээтэ. «Биһиэхэ, сахаларга, бу ураты күн. Бултааһын биһиги култуурабытын, итэҕэлбитин кытары быһаччы ситимнээх, итиэннэ оҕолорбутун иитиигэ эмиэ улахан оруоллаах. Биһиги уолаттарбытын тулалыыр эйгэбэ, айылҕаа харыстабыллаахтык сыһыанналарга үөрэтэбит. Саха сирин эр дьонно — дьыэ кэргэннэрин уонна төрөөбүт дойдularын көмүскээччилэрэ», — диэн Ил Дархан эттэ.

Муус устар 4 күнүгэр Саха сирин аҕаларын күнэ бэлиэтэннэ. Эр киһи оруолун уопастыбаа үрдэтэр сорукаах бу ый бастакы өрөбүлүгэр бырааһынньыгы бастакы бэрэсидьиэн М.Е. Николаев 1999 сыллаахха олохтообута. Бастың үлэлээх, элбэх оҕолоох, чөл олохтоох, холобур буолар аҕалары чиестииллэр. 2015 сыллаахтан «Ытык Аҕа» бэлиэни туттарар үгэс баар. Айсен Николаев быйыл манньк бэлиээнэн элбэх оҕолоох Павел Юдинцевы, Егор Сыромятниковы, Николай Жирковы наҕараадалаата. Павел Юдинцев Нерюнгри оройуонун Иенгрэтыгар олорор. Кини 2018 сыллаахха кэргэнин кытары РФ «Төрөппүт Албан аата» уордыанынан наҕараадаламмыта. Егор Сыромятников — Дьааны улуунун Дулалаабыр олорор 9 оҕо амарах аҕата, Аҕалар сэбиэттэрин бэрэссэдээтэлэ, нэһилиэк уопастыбаннай хамыһыатын чилиэнэ. Николай Жирков Горнай улуунун Күөрэлээбэр олорор, 6 оҕо аҕата, нэһилиэк бэтэрээннэрин сэбиэтин чилиэнэ, СӨ тыа хаһаайыстыбатын бэтэрээнэ.

Айсен Николаев бырааһынньыгынан эбэрдэлииригэр киһи олоҕор аҕа оруола улахан суолталаабын, аҕа буолуу улахан эппиэтинэстээбин бэлиэтээн эттэ. Билинни олох сана ирдэбиллэри туруорарынан, ол сизиринэн аҕалар социальнай суолталаах бырайыактарга көхтөөхтүк кытталларыгар ынырда.

Афанасий НОЕВ,
Ил Дархан пресс-сэкиртээтэрэ.

--- ҮЙЭТИТИИ ---

«ӨЙДӨБҮННҮК КИНИГЭ» НЭҢИЛИЭКТЭРИНЭН АЙАННЫЫР

Болугур. Эстафета олунньу 26 күнүттэн И.М. Павлов дойдуттан – Болугуртан сабаланна. Кинигэ-альбому тутууу Д.П.Коркин аатынан Чурапчытаабы орто оскуолаттан өрөгөйдөөх быһыыга-майгыга Д.П.Коркин аатынан Чурапчытаабы ыспартыыбынай олимпийскай эрэллэри бэлэмниир өрөспүүбүлүкэтээби орто интэринээт-оскуолатын көһө сылдыар хаартысканан быыстапкатын кытта улууспут нэһиликтэринэн айаннаата. Ол курдук, хас биридди нэһиликтээ «Өйдөбүннүк кинигэни» көрсүү чэрчитинэн, Иван Михайлович Павлов 100 сылыгар аналлаах олобун, үлэтин сырдатар өйдөбүннүк, бэлиэ тэрээһиннэр онлайн көрүнүнэн ытыттыла тураллар.

Мырыла. Салгыы «Өйдөбүннүк кинигэни» уонна көһө сылдыар хаартыска быыстапканы Мырыла нэһилиэгин олохтоохторо Д.М.Васильев аатынан норуот айымньытын дьэитигэр көрүстүлэр. Иван Михайлович олорон ааспыт олобун кэрчиктэрин, үлэтин-хамнаһын туһунан Соловьев нэһилиэгин устуоруйа мусойун сэбиэдиссэйэ И.И. Собакин тэрээһингэ кэлбит дьонно-сэргэбэ сүрдээх интэриэһинэйдик, кизник сырдатта. Олохтоохтор Иван Михайлович Аба дойду уоттаах сэриигэ кыайыыны уһансыбыт биир дойдулаахтарын туһунан кинигэлэргэ, брошюраларга, альбомнарга үйэтитэн хаалларбыт сыралаах үлэтин сыаналыылларын, кизн тутталларын, сүгүрүлэлэрин туһунан биллэрдилэр. «Өйдөбүннүк кинигэ» Мырыла нэһилиэгэр 4 күн устата бочуоттаах миэстэбэ турда, ону таһынан көһө сылдыар хаартыска быыстапка дьон сэнээриитин, хайбалын ылла.

Болтоно. Кулун тутар 5 күнүгэр эстафетаны Н.Д.Субуруускай аатынан Болтоно орто оскуолатыгар көрүстүлэр. Ол курдук, "Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат!" төлөһөөх этиинэн салайтаран, бу тэрээһин сыалын-соругун, суолтатын үөрэнээччилэргэ, оскуола кэлэктиибигэр, нэһилиэк уопастыбаннаһыгар билиһиннэрдилэр, көһө сылдыар хаартыска-быыстапка дьон көрүүтүгэр дьонун миэстэни булан, «Өйдөбүннүк кинигэни» кытта 4 күн устата туран, салгыы Хатылы нэһилиэгэр айаннаата.

Хатылы. Кулун тутар 9 күнүттэн «Өйдөбүннүк кинигэ» Хатылытаабы Көһөрүлүү түмэлгигэр Аба дойду сэриитигэр аналлаах хоско нэһилиэнньэбэ туһуламмыт тэрээһингэ анаан миэстэтин булан турда. Иван Михайлович Павлов

Биир дойдулаахпыт, буйуун, учуутал, летописец, П.А.Ойуунускай аатынан бириэмийэ лауреата, «Хотугу Сулус» бэлиэ хаһаайына Иван Михайлович Павлов аатын үйэтитэр, устуоруйа чакчыларын үөрэтэр, кэнчээри ыччакка суолтатын өйдөтөр сыалтан, улууспутугар «Өйдөбүннүк кинигэ» эстафета форматынан олунньу 26 күнүттэн И.М.Павлов аатынан Чурапчытаабы орто оскуолаттан өрөгөйдөөх быһыыга-майгыга Д.П.Коркин аатынан Чурапчытаабы ыспартыыбынай олимпийскай эрэллэри бэлэмниир өрөспүүбүлүкэтээби орто интэринээт-оскуолатын көһө сылдыар хаартысканан быыстапкатын кытта улууспут нэһиликтэринэн айаннаата. Ол курдук, хас биридди нэһиликтээ «Өйдөбүннүк кинигэни» көрсүү чэрчитинэн, Иван Михайлович Павлов 100 сылыгар аналлаах олобун, үлэтин сырдатар өйдөбүннүк, бэлиэ тэрээһиннэр онлайн көрүнүнэн ытыттыла тураллар.

олорон ааспыт олобун, Аба дойду Улуу сэриитин устуоруйатын үөрэтиигэ Саха сириин үрдүнэн дьонуннаах кылаатын киллэрсибит, эдэр көлүөнэни патриотическай тыынна иитиигэ сыратын – сылбатын биэрбит үлэтин-хамнаһын туһунан сырдаттыны түмэл сэбиэдиссэйэ М. В. Чичигинарова иилээн – сабалаан ытытта. Хатылы нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо М. П. Иустинова суруйбут Иван Михайлович Павловка анабыл хоһооно тэрээһини кизгэттэ. Суолталаах тэрээһин оскуола үөрэнээччилэрин, нэһилиэк ыччатын болҕомтотун тарта, өлбөт-сүлпэт өйдөбүлү хаалларда. Тэрээһини фронтовик, педагог, Аба дойду Улуу сэриитин устуоруйатын үөрэтиигэ Саха сириин буйууннарын үйэтитэн хаалларбыт Иван Михайлович Павловка сүгүрүйэн туран «Өйдүүбүт! Сүгүрүйэбит! Махтанабыт!» тылларынан түмүктээтилэр. Салгыы «Өйдөбүннүк кинигэ» Одьулуун нэһилиэгэр айаннаата.

Одьулуун. Кулун тутар 12 күнүгэр, сарсыарда 10 чаастан Хатылы нэһилиэгэ, Одьулуун нэһилиэгэр Буйуун учуутал, летописец Иван Михайлович Павлов төрөөбүтэ 100 сылынан «Өйдөбүннүк кинигэ» альбому үөрүүлээхтик көрсүү сизэрэ-туома ытытыллына. Кыттыыны ыллылар: Одьулуун орто оскуолатын «Альфа» байыаннай - патриотическай кулууп чилиэннэрэ, салайааччы Н.М. Климов. Үөрүүлээх чааска эбэрдэ тылы эттилэр: Хатылы нэһилиэгин баһылыгын солбуйааччы А.Н. Дьяковскай, Одьулуун нэһилиэгин баһылыга Л.В. Ефремова, сизн таайа А.М. Старостин, оскуола устуоруйага учуутала Р.Н. Карпов, Сэһэн-Боло аатынан мусой салайааччыта Л.С. Саввина, «Утум» түмсүү аатыттан А.А. Аржаков. Куйаар ситиминэн «ЗУУМ», «ИНСТАГРАМ» нөнүө оскуола үөрэнээччилэрэ, «Күнчээн» уһууаан үлэһиттэрэ, нэһилиэк олохтоохторо көрдүлэр. Көһө сылдыар 100 хаартыскалаах быыстапка нэһилиэк олохтоохторугар аһаҕас көрүүгэ туруорулунна. «Өйдөбүннүк кинигэбэ» абыс киһи ахтыта кириэн, кулун тутар 15 күнүгэр 12 чааска Чакыр нэһилиэгэр туттарылына.

Чакыр. «Өйдөбүннүк кинигэни» уонна хаартыска быыстапканы кулун тутар 15 күнүгэр Чакыр нэһилиэгин олохтоохторо "Чакырдаабы фольклор дьэитигэр" чиэстээн көрүстүлэр. Кинигэ-альбому Одьулуун нэһилиэгин баһылыга Л. В. Ефремова уонна локальнай сэрии кыттыылааҕа И. А. Адамов кинигэни дьон-норуот ортотугар үөрүүлээх быһыыга-майгыга чиэстээхтик туттардылар. Людмила Васильевна И.М.Павлов олобун, кинигэлэрин туһунан сырдатта, билиһиннэрдэ. Чакыр нэһилиэгин баһылыга К. И. Лебедев киһи аатын үйэтитэргэ үлэлэр ытытталларын өйүүрүн, сэнээрэрин биллэрдэ. Иван Михайлович үөрэнээччитэ Т. И. Адамова учууталын туһунан кэпсээтэ, хаартысканан быыстапкага ийэтин көрөн, оҕо сааһын санаан кэлэн уйадыһан ылла. Өр сылларга бибилиэтиэкэринэн үлэлээбит Пелагея Ивановна Иван Михайлович туһунан элбэх кинигэтин билиһиннэрдэ. Эрилик Эристин аатынан Чакыр орто оскуолатын профсоюзунун бэрэссэдээтэлэ А. Т. Кузьмина оҕолор улууска ытыттылар аабыыларга ситиһилээхтик катталларын уонна Иван Михайловичка аналлаах туһунан патриотическай тыыннаах кылаас чаастара өрүүтүн ытыттылалларын иһитиннэрдэ. Бу күн фольклор дьэитигэр хаартыска быыстапканы кэлбит дьон сэнээрэ көрдүлэр. уонна хаартыска быыстапканы баһылыкыт Константин Иннокентьевич бибилиэтиэкэ үлэһитин кытта оскуолаҕа

илдэзэ тийэн үөрэнээччилэргэ, кэлэктиипкэ көрдөрдүлэр. Бу кинигэ-альбомна олохтоохтортон ахтыы хомуллан тиһилиннэ уонна салгыы Хайахсыт нэһилиэгэр атаарыы сизэрэ-туома ытытыллына.

Хайахсыт. Кулун тутар 19 күнүгэр Хайахсыт нэһилиэгин олохтоохторо И.Г.Тимофеев – Теплоухов аатынан «Алаһа» норуот айымньытын дьэитигэр «Өйдөбүннүк кинигэни» чиэстээн көрүстүлэр. Манна кыттыыны ыллылар: улууска ытыттылар байыаннай-ыспартыыбынай «Снежный барс» күрэбин 3 төгүллээх призера, И.М.Павлов төрөөбүтэ 100 сылыгар аналлаах «Защитник отечества» улуустаабы байыаннай-ыспартыыбынай күрэх кыайылаахтара, А.П.Илларионов аатынан Хайахсыт орто оскуолатын «Эр хохуун» байыаннай-патриотическай кулуубун иитиллээччилэрэ (хамандыыр Айыстаан Говоров, салайааччы Михаил Михайлович Поисеев), нэһилиэк дьаһалтата, кырдыабаастар сэбиэттэрэ, уопастыбаннай түмсүүлэр. «Олобун үйэтитиигэ анаабыт, чакчы төрөөбүт дойдуга бэриниилээх, тапталлаах, патриот буолуу тыыннаах холобура – Иван Михайлович Павлов буоларын, кини үйэлээх үлэтин эдэр көлүөнэ сүгүрүйэр, махтанар, салгыыр ытык изспит!» дьон махтал тылларынан нэһилиэк олохтоохторо «Өйдөбүннүк кинигэни» уонна 100 хаартыскалаах көһө сылдыар быыстапканы көрсүү үөрүүлээх чааһын түмүктээтилэр. Салгыы нэһилиэккэ бу тэрээһин чэрчитинэн ытыттылаахха араас дьаһаллар ытыттылаллара былаанналар.

Хадаар. И.М. Павлов 100 сылыгар анаммыт «Өйдөбүннүк кинигэни» эстафета форматынан тутууу үөрүүлээх сизэрэ-туома улуу дьон уутуйан үөскээбит Хайахсыт нэһилиэгиттэн Хадаар нэһилиэгэр кулун тутар 22 күнүгэр буолан ааста. Аба Дойду Улуу сэриитин кыттыылааҕа, бизэ бойобуой уордьан кавалера, разведчик-сапер, И.М. Павлов үөлээннээх С. Д. Флегонтов аатынан Хадаар орто оскуолатыгар кэлиитэ улахан суолталанна. Нэһиликтэр икки өттүттэн эбэрдэ тыллар, Аба дойду Улуу сэриитигэр Саха сириин туйгун уолаттара үйэлэргэ өлбөөдүйбэт килбиэннээх хардыылары онорбуттарын туһунан ахтылар, кыайыыны аҕалсыбыт хорсун буйуттарбытыгар, күүс өттүнэн хоту көһүүгэ барбыт, тыылга хаалан кыайыыны уһансыбыт хохуун дьонно махтал тыллар этилиннилэр. Кэлэр көлүөнэбэ аадырыстаан, оччотооҕу кэм, ыар – аһы күннэрин, дьоруойдуу быһыыны онорбут хорсун-хоодуот убайдарбытын, аҕаларбытын, элэлэрибитин биһиги дьоллоох олохпут туһугар ил – эйэ иһин охсуспуттарын туһунан кизн хабааннаахтык сырдаттылына. И.М. Павлов суруйан хаалларбыт «Олох хайдах да уларыйбытын, сайдыбытын иһин, Улуу сэрии суолтата умнуллуу, өлбөөдүйүү суоҕа! Онтон онно кыттыбыт, олохторун толук уурбут хаарыан дьоммут ааттара хаһан да умнуллубатын!» дьон билинни көлүөнэ дьонно туһаайылыбыт этиинэн бу сүдү суолталаах тэрээһин биир кэрчигэ Хадаар сиригэр түмүктэннэ.

«Өйдөбүннүк кинигэ» эстафетата анал графигынан нэһиликтэринэн айанын салгыыр.

Бэлэмнээтэ Мария БОРИСОВА, улуустаабы култуура салалтатын исписэлиһэ.

--- ОҢОНУ ИИТИИ ---

АҕАЛАРГА АНАММЫТ ТӨГҮРҮК ОСТУОЛ

Муус устар 1 күнүгэр, Аба күнүн декадатын чэрчитинэн, С.А. Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатыгар аҕаларга аналлаах «Удьуор утуму салбааччылары хайдах уһулабыт?» дьин тизмэбэ төгүрүк остуол ытытыллына. Барыта 66 эр дьон кыттыыны ылла.

«Айылгы» НАДь дириэктэрэ, үс оҕо аҕата Петр Гуляев «Удьуор» нэһилиэк эр дьонун түмсүүтүн үлэтин сырдатта. Оскуоланы кытта тэрээһин эр чэрчитинэн буолбакка, ыкса ситимнээх үлэни ытарга, төрөппүт быһыытынан оҕону иитиигэ тус көрүүтүн, санаатын үлэһиннэ. Улуустаабы үөрэх салалтатын исписэлиһэ Иван Лукин оҕо дьобурун сайыннарыыга, талаанын арыыыга аналлаах араас күрэхтэр, тэрээһиннэр ытыттылалларын билиһиннэрдэ. Оҕону иитиигэ болҕомто ууран, бэйэни кытта тэннэ илдэзэ сылдьан таайар сөптөөбүн бэлиэтээтэ. Куһаҕан дьаллыктаах аҕаларга туора турбакка, көмөлөһө сылдыаахха наадаһын эттэ.

Салгыы Чурапчы орто оскуолатын учуутала Владислав Кривошапкин: «Физкультура учуутала буоларым быһыытынан, оҕолор эт-хаан өттүнэн кыахтаахтарын, төһө кыаналларын бэлиэти көрөбүн. Урукку үөрэнээччилэри кытта тэннээтэххэ, билинни үөрэнээччилэр успуорка мөлтөхтөр,» - дьин этэр. Онон

аҕалар оҕолорун эрчийиигэ болҕомто ууралларыгар, дьаныһан үлэһиилэригэр ынырда.

Чурапчытаабы оҕо ыспартыыбынай оскуолатын дириэктэрэ Светлана Захарова доруобуйатынан хаачахтаах оҕо элбээбитин бэлиэтээтэ. Оҕону кыра эрдэбиттэн, 9-10 сааһыттан успуорка сыһыарар наадалааһын эттэ. Салгыы салайар оскуолатыгар туох үлэ-хамнас

ытыттыларын, үөрэнээччилэр ааспыт сыллар ситиһиллэрин сырдатта.

Аба оҕону иитиигэ оруолун, төһө үгүстүк алтыһарын, иитиигэ туох ньымалары туттарын билээри, оскуола салалтата хас да болпуруостаах анал ыйытыгы онорбут. Улахан экранна ыйытык эппиэттэрин анаалыстаан көрдөрдүлэр. Онуоха дьаһал кыттыылаахтара бу тула бэйэлэрин тус санааларын, уопуттарын үлэһиннилэр.

Ньургун Филиппов хас биридди кылааска аба түмсүүтүн тэрийэр туһунан этиитин биһирээн туран өйөөтүлэр.

Оскуола, кылаас салайааччылары аҕалар түмсүүлэрин кытта ыкса сибээстэһэн үлэлэһэллэрэ тоҕоостообун ыйдылар.

Аныгы олох ирдэбилинэн, оҕо интэриниэккэ олоруохтаабын, онуоха интэриниэттэн сөптөөх информацияны интэриниэттэн болҕомто уруллуохтаабын туһунан Альберт Капрынов эттэ.

Мань таһынан төрөппүтэр оҕо тулалыыр эйгэтигэр харыстабыллаахтык сыһыаннаһарын, Айыы үөрэҕин билэрин, өбүгэ кистэлэнин арыан үөрэтэрин туһугар анал уроктары туруорсаллар. Оҕо кинигэни аҕар буоллабына, санаатын толору этэр, төрөөбүт култууратын, устуоруйатын билэр кыахтанарын эттилэр. Онон кинигэни аҕарга үөрэтии онно төрүүт буоларын эттилэр. Итини тэнэ оҕону иитиигэ, төрөппүт эрэ буолбакка, уопастыба, учуутал уонна оскуола оруоллара улахан. Кыра эрдэхтэриттэн ханнык хайысхаҕа дьобурдаахтарын, талааннаахтарын көрөн, ыйан биэрэр тоҕоостообун бэлиэтээтилэр.

Түмүккэ маннык хабааннаах көрсүһүүлэр инникитин да ытыттыла туралларыгар баҕардылар.

Сүбэлэһии кэнниттэн Аба сүбэтин тэрийэр, итиэннэ састаабы талыы туһунан уураабы ылыннылар. Ону оскуола дириэктэрэ Надежда Уарова бигэргэттэ.

Марфа ПЕТРОВА.

--- ИЙРЭХ ТЫЛЫНАН ---

Олобун сырдык сулуһа- Балет

Эн үтүө сүбэбин ылыммыт ыччатын
Күн бүгүн кизээтэр театр сыанатын,
Бабарбыт санаабын барытын толорон,
Аар саарга ааттатар сахатын

норуотун!
**П.Д.Потапова-РФ норуот
үрээбириитин туйгуна.**

РФ уонна СӨ култууратын үтүөлээх үлэһитэ, П.А.Ойуунускай аатынан СӨ Судаарыстыбаннай бириэмийэтин лауреата, «Балет» сурунаал «Учуутал» номинацияга «Үнүкү дууната» бириһин лауреата, ЮНЕСКО аан дойдутаагы үнүкү сэбиэтин чилиэнэ, педагогическай наука хандьыдаата, тыйыс усулуобуйалаах Саха Сиригэр балет оскуолатын төрүттээбит талааннаах салайааччы, педагог, балерина Наталья Семеновна Посельская билигин баара буоллар, 75 сааһын туолуо этэ.

Саха Өрөспүүбүлүкэтин устуоруйатыгар тус суолларын-иистэрин хаалларбыт, икки уһулуччулаах дьоннор – үөрэх наркома Семен Семенович Сьюльскай, сахаттан бастакы балерина Аксенья Васильевна Посельская тапталларын туһуга Наталья 1946 сыллаахха муус устар 12 күнүгэр төрөөбүтэ. Ийэтэ үөрэнэр, кэлэр-барар буолан, Наташа кыра оҕо сааһа эбэтин Екатерина Леонтьевна Портнягина сылаас тапталыгар Мэлдьэхсигэ ааспыта.

Кини оҕо сааһа төрөппүттэрин ыарахан дьылбаларын кытта быһа сибээстээх буолан, уу-нуурал буолбатаа. 1953 сыллаахха эбэтэ хоту көһөн, Наташаны эдьийэ Александра Леонтьевна, күтүөтэ Осип Сергеевич Тарабукиннар илдьэ хаалбыттара. Кинини бэйэлэрин оҕолорун курдук көрөн-истэн, бүүбэйдээн илдьэ сылдьыбыттара. Диринг оскуолатыгар маннайгы кылааска үөрэнэ кирибитэ. Наташа кыра эрдэбиттэн кини төрөппүттэрэ мээһэ дьон буолбатахтарын, дьон-сэргэ ортотугар биллэр-көстөр дьон буолалларын, онно кини эппиэттиир үөрэхтээх, майгылаах буолуохтаабын диринник өйдүүрү, онон барытыгар олус кыһамнылаах, эппиэтинэстээх этэ. 1953 сыл сааһыгар кини олобор, ыраас халлаанга этин эппитинин, ыарахан кэмнэр бүрүүкээбиттэрэ – тоҕо саамай чугас киһитин – ийэтин сымыйа балыырга түбэһиннэрэн хаайыыга укуптарын, алталаах кыысчаан үчүгэйдик өйдөөбөтөр да, дьон-сэргэ отур-ботур кэпсэтиилэригэр, кинини аһынардыы көрөллөрүттэн туох эрэ алдьархай буолбутун сэрэйэрэ, таайа сатыыра.

Мэлдьэхси дьонно-сэргэтэ идээннэ түбэспит биір дойдулаахтарын Аксеньяны харыһыан, кырачаан Наташага олус истинник сыһыаннаһаллара, куруутун күүс-көмө булаа сатыыллара. Бу алдьархай ааннаабыт кэмнэригэр төрөөбүт дойдулара кинилэргэ суон дурда, халын хаха буолбутун, үгүс сыл ааспытын кэнниттэн, олус махтана, уйадыа саныыллара. Биір тымныы кыһын Наташа оскуолаттан кэлиитигэр, ийэтэ баар буолбутун, онно өр да өр куустуһан турбуттарын, аны хаһан да ийэтигэр арахсыбатын санаан, кини саба дьоллоох киһи суоһун курдук этэ. Ол кыһын Дириннэ кыстаан баран,

күһүнүгэр Чурапчыга киірін, онно икки сыл үлэлээбитэ. 1957 сыллаахха Аксеньяны тыйаатырга ыныраннар, куоракка көһөн киірибиттэрэ.

Дьокуускай куорат 2-с нүөмэрдээх оскуолатыгар үөрэнэ сылдьан, Наташа 10 саастааҕар куорат оскуолаларыттан талыллан, Новосибирскайдаагы хореографическай училищега үөрэнэ барбыта. Ийэтэ соботох кыһа кини суолун батыһан балерина идэтин талбытын сөбүлүү ылымматабын да иһин, иһигэр кини сиппэтэх ыра санааларын, толоруллубатах оруолларын, кыһа ситиһиэбин кистиисаба, кэтэһэ-эрэнэ хаалбыта. Училищега үөрэнэр кэмнэригэр Наташа үчүгэй үөрэхтээхтэр ортолоругар сылдьара. 1965 сыллаахха училищетын бүтэрэн кэлэн, П.А.Ойуунускай аатынан Саха мусукаалынай-драматическай тыйаатырыгар балет артыһынан үлэбэ киірибитэ. Бастакы оруоллара «Чурумчуку» балекка –Ньургуйаана, «Жизельга»- Мирта, «Барышня и Хулиган» балекка - Дива, «Күөх Дунайга»- Франциска, кэлин «Күн-Куо»-Ап Татай, «Дьол тааһа»- Сир хаһаайкатын уо.д.а партиялары олус итэҕэтиилээхтик арыһыта.

Наталья билиитинэн- көрүүтүнэн балачча үрдүк таһымнаах, бэйэтэ туспа санаалаах, идэтигэр бэриниилээх, ирдэбиллээх, уопсай халыыпка баппат, тугу сөбүлээбэтэбин уот хараха этэр буолан, тыйаатырга кинини сөбүлээбэт дьон элбэх этэ. Бэйэтэ ахтарынан, ити хаачыстыбалара артыыс буолан салгыы үлэлииригэр мэйһидиһиллэрэ.

1976-1978 с. Ленинградтаагы академическай хореографическай училищега, педагогическай отделениега стажировкаламмыта. 1978-1988 сылларга Саха мусукаалынай тыйаатырыгар балет артыһынан үлэлээбитэ, 1990 с. Москвага ГИТИС-кэ үөрэнэн, педагог-хореограф идэтин баһылаабыта. 1991-1995 с. Саха Судаарыстыбаннай Опера-балет тыйаатырыгар педагог репетиторунан үлэлээбитэ.

1992 с. иитиэхтээн кэлбит баҕа санаатын толорон, туруорсан, Дьокуускайдаагы муусука училищетын иһинэн хореографическай отделение астарар. Дьэ, мантан ыла, кини туруулаһан, элбэх сыратын-сылбатын биэрэн Арассыйа регионугар тарбаха баттанар, Уһук Илиннэ соботох балет артыһытарын бэлэмнээн таһаарар үөрэх кыһатын олоххо киллэртээрэ ситиспитэ. СӨ култууратын үтүөлээх үлэһитэ, СӨ норуот үрээбириитин туйгуна Иван Иванович Наумов ахтыһыттан: «Анал үөрэх тэрилтэтин тэрийии олус уустук дьыала: үөрэх бырагыраамалара, үөрэх былааннара, штатнай расписание, ону биһэргэттэри, экономическай аабылар-суоттааһыннар, сөптөөх исписэлиистэри булуу, дьизэлэрин-уоттарын бэрийии, сана тутуулары былааннааһын-аттарыы, сакаасчыгы, инвесторы, бэдэрээччити кытта ыпсыһыннарыы, сөптөөх сүүмэрдээһини тэрийии, үөрэх-иити боппуруоһун сүннүүн буллларыы. Онтон тэрилтэни атабар туруоруу, бастакы хардыылары ситиһии, сайдыы суолугар таһаарыы, билиини ылыы, ситиһиилэри биһэргэтии...»

Бу – биір киһи саныгар ыарахан таһаҕас! Маннайгы мээһэ киһи ситиспэт. Ол курдук, СӨ бастакы Бэрэсидьиэнэ М.Е.Николаев өйөбүлүнэн 1995 с. Өрөспүүбүлүкэтээби хореографическай училище аһыллыбыта. Дьэ, кырдык, бу – улахан кыайыы, ситиһии, өрөгөй этэ. Ирбэт тонноох хотугу сиргэ биір ускуустуба храма баар буолан, кырачаан кыргыттары, уолаттары балет артыһытарыгар үөрэтэргэ, саха алмааһыны чочуйан таһаарарга олук ууруллубута, суол аһыллыбыта.

1997с. училище бизэс үөрэнээччилэрэ аан бастаан Сибиір уонна Уһук Илин хореографическай училищеларын 3 куонкуруһугар Новосибирскай куоракка кыттыбыттара. Манна 3 оҕо лауреат аатын ылбыттара. Маша Дегтярева 2 лауреат, Катя, Саша Тайшиннар 3 лауреат, Женя Старостина дипломант буолбуттара. Итинтэн саҕаламмыттара санаттан сана үрдэллэр, кыайыылар.

Училище үлэтэ-хамнаһа өрөспүүбүлүкэбэ эрэ буолбакка, Арассыйага, тас дойдуларга биллэр-көстөр буолбута.

Наталья Семеновна биір улахан ситиһиитинэн буолар – 20-с үйэ улуу балетмейстерын Ю.Н.Григоровиһы ыныран, итэҕэтэн, Саха сирин сыанатыгар классическай балет шедеврдэрин – «Лебединое озеро» 1999 с., «Ромео и Джульетта» 2001с. туруортарбыта. Бу сүдү балеттар турууларыгар тыйаатыр артыһытарын таһынан, хореографическай училище оҕолоро төһүү күүс буолбуттара, училище кэлэктиибэ, педагогтара, үөрэнээччилэрэ үрдүк кэрдиискэ тахсыыларын, Саха сиригэр балет ускуустубата инники кэскиллээгин көрдөрбүтэ, дакаастаабыта.

Наталья Семеновна балет ускуустубатыгар бүүс-бүтүннүү өйдүүн-санаалыын бэриниитэ, кинини санаттан-сана арыһыыларга, идизэлэргэ кынаттыыра. Кини училище үлэтэ анаардас үөрэтии үлэтинэн эрэ мунурдаммакка, аныгы олох ирдэбиллэргэ эппиэттээн, научнай чинчийиһилэргэ,

инновацияларга сыһыаннаах анал тэрээһиннэри ыытара. Ол курдук, Наталья Семеновна көбүлээһининэн, «Арассыйа култуурата 2001-2005сс.» бырагыраама иһинэн Дьокуускайга «Уһук хоту, Сибиір уонна Уһук Илин хореографическай училищеларын үөрэнээччилэрин эт-хаан өттүнэн сайдыыларын уратылары» тиэмэбэ бастакы научнай-практическай кэмпириэнсийэ ытыллыбыта. 2005 сылга училище 10 сыллаах үбүлүөйүгэр «Гений Пети́па» диэн икки научнай-практическай кэмпириэнсийэ буолбута.

Наталья Семеновна эдэр артыһытар дэгиттэр сайдыылаах дьон буолалларын ситиһэ сатыыра, ол инниттэн балет артыһынын статуһун үрдэтии, тыйыс усулуобуйалаах саха сирин оҕолорун эт-хаан өттүнэн уратыларын үөрэтии, аныгы дэгиттэр сайдыылаах ыччаты иитэн таһаарыы боппуруостара үгүстүк тураллара. Улахан хабааннаах үлэлэри таһынан, күнүн аайы турар кыһалбалар; оҕолор үөрэхтэрэ, аһылыктара, доруобуйаларын туруга, ийэттэн, аҕаттан тэйэ сылдьар оҕолор олоһор усулуобуйалара, барыта кини харабын далыгар ааһара, кинини долгутара. Ылыммыт дьыалатыгар ураты ирдэбиллээх буолан, хас биірдии үөрэнээччи, үлэһит бэйэлэрин тус сорукутарын кичэллээхтик толорууларын ирдиірэ. Анал предметтэр учууталлара сыллата Арассыйа чулуу училищеларыгар баран классикага, норуодунай-сценическэй, аныгы уо.д.а. хайысхаларга үөрэнэн, квалификацияларын үрдэтэн кэлэллэрэ, биллэр-көстөр хореография педагогтара кэлэн училище үөрэнээччилэригэр, учууталларыгар маастар-кылаас биэриилэрэ, сэминээрдэри ыытыыларга үгэскэ кубулуйбута. Москва, Санкт-Петербург, Краснодар, Казань, Улан-

Удэ хореографическай оскуолаларын кытта ыкса сибээстээхтик үлэлиіри ситиспитэ. 2003 с. РФ култуурага министіэристібэтин аттестационнай хамыһһыатыгар училище үлэтэ үрдүктүк сыаналаммыта. Наталья Семеновна олох хаамыһынан, үлэ үөрэх систиэмэтэ биір сиргэ туруо суохтаабын бигэтик өйдүүрө, ол туһугар санаттан-сана сорукутары, сыаллары ылынара уонна ону тиһэбэр тиэрдэргэ дьулуһара. 2003 с. «Пособие для хореографических училищ по классическому танцу» 1,2,3 кылаастарга, 2007 с. «Пособие для хореографических училищ» 4 кылааска методическай пособиелары таһаарар. Педагогическай үлэ хандьыдаата буоларга үлэлэһэн, 2010 с. «Становление и развитие школы классического танца в РС(Я)» диссертациятын ситиһиілээхтик көмүскүүр.

Үлүскэннээх үлэ үөһүгэр сылдьан, Наталья Семеновна эдэр эрдэбиттэн иитиэхтээн кэлбит ыра санаатын толорон, икки сүдү киһи-төрөппүттэрин сырдык ааттарын тилиннэрэр сыаллаах, кинилэр олоһон ааспыт олохторун, үлэлээбит үлэлэрин үйэтиитигэ ис сүрээбиттэн ылсан үлэлээбитэ. Ол түмүгэр 2003с. «Семен Сьюльский», 2004с. «Аксения Посельская – балерина» кинигэлэр күн сирин көрбүттэрэ, 2004 с. Дьокуускайдаагы хореографическай училищега А.В.Посельская аата ингэриллибитэ, Семен Сьюльскай аатынан Дьокуускай куоракка уулусса, Ньурба улуһун Сүлэ оскуолата ааттаммыттара. Ийэтин төрөөбүт дойдутугар Дириннээби оҕо мусукаалынай оскуолатыгар А.В.Посельская аата ингэриллибитэ. Сыл аайы бэриллэр анал бириэмийэлэр олохтоммуттара.

Талааннаах салайааччы, педагог, балерина олобун бүүс-бүтүннүү үнүкү, балет үрдүкү ускуустубатыгар анаабыт, Саха сирин култууратыгар сүдү кылааты киллэрибит Наталья Семеновна Посельская Уһук Хоту сытар тымныы полюһунан биллибит Саха Сиригэр профессиональнай балет артыһытарын бэлэмниір үөрэх кыһатын астарыта – бу чаччы даҕаны феномен, чыпчаал. Күн бүгүн училище үөрэнээччилэрэ Аан дойдутаагы, Бүтүн Арассыйатаагы куонкурустарга, бэстибээллэргэ кыттан, кыайыы көтөллөнөллөр, бу үөрэх кыһата, көчөх гынан көтүппүт үөрэнээччилэрэ, выпускниктара бэйэлэрин үөрэммит кыһаларыгар, дойду, өрөспүүбүлүкэ араас муннуктарыгар, тыйаатырдарын сыаналарыгар үлэлиі-хамсыы, айдута сылдьаллар. Кинилэр ортолоругар бааллар: РФ уонна СӨ үтүөлээх артыһытара, СӨ култууратын үтүөлээх үлэһиттэрэ, култуура туйгуннара.

2011с. Н.С.Посельская ыараханлык ыалдьан олохтон туораабыта, Саха ускуустубата ыар сүтүктэммитэ. Билигин кини аатын, Ийэтин аатын сэргэ сүүрэн-көтөн астарбыт, тапталлаах үөрэбин кыһатыгар ингэрибиттэрэ-бу киниэхэ саха норуотун махтала буолар. Кини аата үйэлэртэн үйэлэргэ кыһыл көмүс буукубанан суруллан, Саха сирин устуоруйатыгар киіриізэ диэн эрэнэбит.

Наталья Семеновна дьылбатын бэлэһинэн – кини дьыэ кэргэнэ этэ. Олобун аргыһа, кини уна илиитэ Христофор Афанасьевич Сметанинныын 30-тан тахса сыл биіргэ олорбуттара. Соботох уола Андрей, кийиитэ Ирина икки уол, биір кыыс сиэни бэлэхтээн, ийэ, эбэ буолар дьолу толору билбитэ. Үнүкүһүт Посельскайдар үһүс көлүөнэ артыһытара – Суорун Омоллоон аатынан Саха Судаарыстыбаннай опера уонна балет тыйаатырын солиһа Аркадий Посельскай, «А.В., Н.С. Посельская ааттарынан Саха балет оскуолатын» бастакы кууруһун устудьуона Алисия Пак хосэбэлэрин, эбэлэрин олохторун сырдык сулуһа буолбут, классическай балет ускуустубатын туйах хатараччыларга буолаллар. Өтөх төнүргэстээх, сурт кэриэстээх. Олох салҕанар...

**Наталья Посельскаяга
аналлаах ахтыы тэрээһинэ муус
устар 12 күнүгэр күнүс 14:00 ч.
Диринг агрооскуолатын аактабай
саалатыгар буолар.**

**Александра БАИШЕВА,
Саха Өрөспүүбүлүкэтин
култууратын туйгуна, А.В.Посельская
аатынан оҕо ускуустубатын
оскуолатын преподавателэ.**

ЧУРАПЧЫ - УСПУОРТ ТУОНАТА

Чурапчы улуунун устуорка салаатын "Сага олох" хаһыакка тахсар анал сыһыарыыта

Голбол – сэргэх оонньуу

Адаптивнай физкултуура уонна устуорт XIII-с комплекснай Ыспартакыйаадаатын чэрчитинэн, көрбөт уонна мөлхөтүк көрөр дьонго анаан, абыс хамаанда түмсэн, голболга күрэхтэһии ыытыллына.

Бу дыкты оонньуу көрүнэ 1946 сыллаахха Аан дойду II-с сээритин кэнниттэн харахтарынан инбэлиит буолбут сэрйи бэтэрээннэрин реабилитациялар сыаллаах-соруктаах тэриллит. Салгы сайдан, тэнийэн, 1976 сылтан Паралимпийскай оонньуулар бырагыраамаларыгар киллэриллибит. Аан дойду чөмпүйэнттэрэ ыытылларлар. Арасыйыа голболистара Паралимпийскай оонньууларга 1992 сылтан кытталлар. Бу туһунан Саха сиринээҕи Адаптивнай физкултуура уонна устуорт дириэктэрэ Анастасия Михайлова чөмпүйэнттэр үөрүүлээхтик аһыллытын түгэнигэр эбэрдэ тылыгар иһитиннэрдэ.

Өрөспүүбүлүкэ голболга чөмпүйэнттэ Ыспартакыйаада бырагыраамаларыгар киллэриллибит буолан, эппиэтинэстээх. Күрэхтэһиилэр баай устуоруйалаах өрөспүүбүлүкэтээҕи коррекционнай оскуола ыспартааты быһа саалатыгар буоллулар.

«Коррекционнай оскуола 1930 с. Төһүлүгэ тэриллиттэ, онтон ыла үүнэн, таһыма үрдээн кэллэ, устуорт өрө тутуллар» —, диэн көрбөт уонна истибэт оҕолору үөрэтэр коррекционнай оскуола дириэктэрэ Татьяна Федотовна Мартынова билиһиннэрдэ. Футболистар Бүтүн Арасыйыатаабы күрэхтэһиигэ Москвабыттар. Дуобачыттар Зеленоградка эрчиллэр-бэлэмнээр түмсүүгэ сылдьаллар. Сайыына Юмчанова, Саша Ефимов курдук талааннаах оҕолор Арасыйыа, Европа чөмпүйөнттэрэ бааллар. Тириэньэрдэрэ — аан дойду чөмпүйөнтэ, гроссмейстер Петр Петрович Ушницкай. Көнүл тустууга Сурдолимпиада чөмпүйөнтүнэн Сергей Николаевынан киэн тутталлар. Ону таһынан, оҕолор Шоу-Даун (остуол тэнийи), чэпчэки атлетика уо.д.а. устуорт маассабай көрүннэринэн сөбүлээн дьарыктаналлар. Маассабай устуорт көрүнэ кэллэхтэ, оҕолору, дьону түмэр, киэн эйгэни кытта билсириннээр сыалын-соругун толору өйдүүлэр. Ытыллар устуорт дьаһалларыгар көхтөөхтүк кытталлар. Маныаха коррекционнай оскуола физкултуураба учууталлара ыкса ылсан үлэлиллэр. Уопастыбаба бэлэмнээх оҕолору иитэн, үөрэтэн таһаартыыллар.

Бу да сырыга онук буолла. Өрөспүүбүлүкэ күрэхтэһиилэрин, Уһук Илин үгүс түһүлгэлэрин кыайылааба, призера, көнүл тустууга маастарга хандьыдаат, билигин бэтэрээннэргэ хапсабайдаһар Дьулустаан Андреев сүрүн судьуйанан үлэлээтэ. Голбол судургута суох, уустук оонньуу, ону үүннээн-тэһиннээн, бэрт сэргэхтик салайан, хамаандалаан ыытта.

Пандемия кэнниттэн уһун тохтобул кэнниттэн, бу сана күрэхтэспит да буолаллар, оонньуу сатабылларын улаханник сүтэртээхтэр. Бэрт сэргэх оонньуулары көрдөрдүлэр. Голбол футболга майгынныыр. Кыратык да ыйданаран көстүбэт гына харахтарын саба баайаллар. Икки хамаанда утарыта оонньуулар. Воротаны хамаандаттан үс буолан көмүскүүлэр. Муостаба пластырынан сыһыарыллыбыт бэлиэтээһиннэринэн сирдэтиннэллэр. Утарсааччы хамаанда чуораанчыгынан кылыгыраан тыаһаан кэлбит мээчиги истэн, саба түһэн, киллэртэртэрт мөккүөрдээхтэр. Вороталарын көмүскүүлэр. Онуоха анал терминнэр бааллар. "Плей!"- оонньууну сабалаа, "Мээчиги

былаһаакка ортотугар", "Хай-бол" — үрдүктүк бырабыллыбыт мээчиги энин диэн. Сыһа-халты хамсаныларга пенальтилар оһоһуллар. Хайа хамаанда хаста киллэрибитин тутта этэн иһэллэр. Оонньооччулар таһымнара сыллата үрдээн иһэр диэн тэрийээччилэр үөрэллэр. Күүстээх хамаандалар, лидердэр бааллар. Коррекционнай оскуоланы бүтэрэн, уопуттаах оонньооччу быһыытынан тыа сиригэр тийсэн хамаанданы үөрэтэллэр. Үгэс быһыытынан, онук выпускниктар үөрэппит хамаандалара үчүгэйдик, сатабыллаахтык күрэхтэһэллэр.

Дьахталлар уонна эр дьон тус-туһунан оонньоотулар.

Сыраалаах күрэхтэһиилэр түмүктэринэн, харахтарынан инбэлииттэр уопастыбаларын бэрэссэдээтэлэ Александра Назарова салайааччылаах Мэнэ Ханаластар дьахталларын уонна эр дьонун хамаандалара бастаатылар. Дьахталларга сунтаардар — иккис, ньурбалар — үһүс, эр дьонго ньурбалар — иккис, чурапчылар үһүс миэстэлэргэ тигистилэр.

Кыайылаах Мэнэ Ханалас хамаандатын тэрийэн, салайан аҕалыт Александра Андреевна Назарова этэринэн, оонньооччулар атын-атын нэһиликтэргэ олоһор буолан, бэлэмнээр орто баайы. Кыыс-уол диэн араарбыттар үчүгэй, урут биригэ оонньоу эрдэхтэринэ, эр дьон дэлби тоһута түһүтэлээн, намчы кыргыттар эчэйэллэр баар буолара. Бу сырыга онук

буолбата. Хамаандаба кыайыы очукуоларын Людмила Пахомова, Марианна Рожина, Максим, Валера аҕалтаатылар. Валера төһө да сана оонньоотор, сыһыаннаабын көрдөрдө. Кыргыттар араас идэлэргэ үөрэнэллэр, уолаттар үөрэхтэрин бүтэрииттэрэ, идэлээхтэр эрэри, үлэли илгитэр эбит. Пандемия аастабына, өссө кыттан иһиэхпит диір. Улуус физкултуураба уонна устуорка управлениета массыына биэрэн кэлбиттэр, онон махтаналлар.

Чурапчытаабы харахтарынан инбэлииттэр уопастыбаларын бэрэссэдээтэлэ, көнүл тустууга маастарга хандьыдаат Серафим Серафимович Новгородов этэринэн, голбол чөмпүйэнттэ Ыспартакыйаада суотугар ыытыллар буолан, кыттарга быһаарынан, сана түмсэн кэлбиттэр. Эрдэттэн үчүгэйдик бэлэмнэммиттэрэ буоллар, киисирэхтэрин сөп эбит. Кэлэр-барар айаннарыгар көмөлөспүт устуонсардарыгар — "Атлетик" ыспартаатыбынай танас фирматын салайааччыгар Матвей Матвеева, тэрилтэлэрин салайааччыгар Афанасий Матвеева, социальнай управлениеба, дьаһалтатан Иннокентий Матвеека махталларын тиэрдэллэр. Онон үөрүүлэрэ улахан. Мантаан ыла эрчиллэр, эрдэттэн бэлэмнээр бигэ санаалаахтар. Устуорка сыһыаннаах, кыттарга бағалаах Василий Пономарев, Дьулус Беляев, Ольга Христофорова бэйэлэрин кыахтарынан үчүгэй оонньуулары көрдөрбүттэр. Биір кыыстара кыратык эчэйэн туораабытынан, иккиэ буолан оонньообуттар, миэстэлэһиэхтэрин сөп эбит. Бэйэтэ Улан Удэбэ көнүл тустууга Арасыйыа чөмпүйэнттэтигэр баран кэлбит. Уолаттар эдэрдэр, ол инники өттүгэр эрэли үөскэтэр диэн сыаналыыр.

Адаптивнай устуорт ыспарсымыаннарын Ыспартакыйаада суотугар ыытыллар муус устар бүтүүтүгэр олоһон эрэ волейбол, бас ыйыгар чэпчэки атлетика чөмпүйэнттэртэ күүтэллэр. Өр кэмнээх пандемия кэнниттэн ыспартаатыбынай дьаһаллар ыытыллан эрэллэрэ үөрдэр.

Дыгын оонньууларыгар сүүмэрдээһин. Кимнээх, хайдах кытыннылар?

«Дохсун» устуорт комплексыгар национальнай многоборьеба «Дыгын оонньууларыгар» сүүмэрдиир бастагы күрэхтэһии түмүктэннэ. Күрэхтэһиини Дьокуускай куорат физкултуураба уонна устуорка управлениета үүннээн-тэһиннээн ыытта. Кылаабынай судьуйанан Иван Горохов үлэлээтэ. Күрэхтэһиигэ барыта 12 боотур сэттэ көрүннэ күөн көрүстэ.

Мантан аллараа, кимнээх хайдах кыттыбыттарын түһүмэхтэринэн көрдөрүүлэрин билсинг.

Үс төгүл үс:

1. Борис Строев — 33,26;
2. Артём Варданян — 31,59;
3. Петр Прудецкий — 31,27.

Тутум эргиир:

1. Никита Новгородов — 62;
2. Айсен Елисеев — 61;
3. Артём Варданян — 57;

Мас-рестлинг:

1. Владимир Федоров;
2. Артём Варданян;
3. Айсен Семенов.

Обунан ытыы:

1. Айсен Семенов — 42;
2. Никита Новгородов — 34;
3. Прокопий Колакаров — 31.

400 м сүүрүү:

1. Петр Прудецкий — 56,17;
2. Владимир Федоров — 56,40;

Онон аны сайын Үс Хатынна ыытыллыахтаах Туймаада ыһыабын кэмигэр «Дыгын оонньууларын» бүтэһик, быһаарылаах түһүлгэтигэр кыттыахтара: Егор Филиппов, Леонид Филиппов, Вячеслав Дьяконов, Дьулустаан Ноговицын, Николай Матананов, Тимофей Большаков, Артём Варданян, Павел Друзьянов, Владимир Федоров.

Тэрийээччилэр этэллэринэн, бүтэһик сүүмэрдиир күрэхтэһии муус устар бүтүүтэ Дьокуускайга эбэтэр Намта ыытыллара былаанналар. Онон үс бастың көрдөрүүлээх боотур талылыаба.

Лукиннар — эмиэ инники күөһүгэ!

Дьокуускайга буолбут «Лыжня России - 2021» күрэхтэһиигэ Чурапчыттан устуорду өрө туттут Лукиннар дьыэ кэргэн үһүөн бастаатылар.

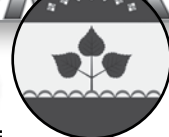
Лукиннар дьыэ кэргэн Чурапчы аатын сыллата ааттаталлар. Аҕалара Василий Чурапчытаабы физкултуура үнүстүүтүгэр, ийэлэрэ Надежда улуус дьаһалтатын финансовай-экономическай отделыгар үлэлиллэр. Идэлэрин таһынан устуорду өрө тутан, оҕолорун кытта сүүрүүнөн, хайыһарынан утумнаахтык дьарыктаналлар.

Өрөспүүбүлүкэтээҕи, ону ааһан Арасыйыатаабы күрэхтэһиилэргэ, марафоннарга чөмпүйөнтө үрдүк аатын Лукиннар дьыэ кэргэн элбэхтик сүкпүттэрэ.

Елена МАКАРИНСКАЯ.

Сыһыарыыны бэлэмнээтэ Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

"БИИР СОМОБО" медиа-бырайыак // БОЛТОНО НЭИЛИЭГЭ

Дьоммут-сэргэбит доруобуйатын туһа диэн

Үүммүт 2021 сыл Өрөспүүбүлүкэ уонна Чурапчы улуусун Доруобуйа сылынан биллэриллэн турар. Бу сылга сөп түбэһиннэрэн, П.С. Ноева аатынан Болтоно врачейнай амбулаторията быйыл тэриллибитэ 70 сыла бэлиэтэнэр.

Болтоно врачейнай амбулаторията 70 сыл устата нэһилиэк олохтоохторун доруобуйаларын туһугар, чөл олобу тутуһууга күн бүгүннэ диэри ситиһилээхтик үлэлээн кэллэ. Сыл ахсын нэһилиэнньэ ортотугар ытыллар флюорографияга түһүү, вакцинациялааһын, диспансеризациялааһын о.д.а. сэрэтэр-профилактикалыыр үлэни-хамнаһы 99-100% толорор. Амбулатория сэбиэдиссэйинэн терапевт быраас Людмила Вячеславовна Тарабукина ситиһилээхтик үлэлиир. Кини дириг билиитинэн, сатабыллаах салайытынан кэлэктиип түмсүүлээхтик үлэлиир. Ол курдук, биэлсэр Варвара Дмитриевна Седалищева, учаастаабы сизстэрэ Белла Нюргуновна Протодьяконова уонна хаһаайыстыбаннай үлэни дьаһайааччы Мотрена Николаевна Ефремова үлэлэригэр бэринилээхтик үлэлииллэр, дьон-сэргэ махталын ыаллар.

Үрүн халааттаах аанньалларбыт, доруобуйа харыстабылын бэтэрээннэрэ! Тэрилтэбит үбүлүөйдээх сылынан истинник эбэрдэлиибит! Уустук үлэбитигэр ситиһилэри, дьон-сэргэ махтала үрдүккэ кынаттаатын!

Үрүн халааттаах аанньалларбыт: "Доруобуйа киһиэхэ тугунан да тэннэммэт сүдү бааһа буолар. Онон нэһилиэккэ, улууска ытыллар профилактикалык көрүүлэргэ, диспансеризацияга көхтөөхтүк кыттыны ыларгытыгар ынырабыт," – диэн санааларын үлэстээлэр.

Бу дьыл, муус устар 3 күнүгэр улууска өрөспүүбүлүкэтээби ХХI-с «Аба күрээбэр» кытта барыы иһин олус тыгааһынаах күрэхтэһии П. Бараханов аатынан сынньалан пааркатыгар буолла.

Барыта 8 нэһиликтэн 9 аба уолунаан кытыннылар. Болтоно нэһилиэгин чизин абыс оҕолоох Яков Николаевич Кривошапкин уолунаан Мишалыын көмүскээтэ. Күрэх 7 түһүмэххэ ытыллына. Уопсай түмүккэ 2 очукуонан сабырыйтаран, үрүн көмүс мэтээли уонна улуус дьаһалтата туруорбут "Штиль" эрбиини Болтоно нэһилиэгиттэн Яков Кривошапкин уолунаан Мишалыын ыллылар.

Урукку сылларга Болтоно нэһилиэгин аҕалара өрөспүүбүлүкэтээби "Аба күрээбэр" улууспут чизин үгүстүк көмүскээн, кыйаһы көтөллөмүттэрэ. Ол курдук, 2003 сыллаахха Намна ытыллыбыт күрэхтэһиигэ Александр Николаевич Ефремов

Эр дьоммут ситиһилэриттэн үөрэбит

уолунаан Сашалыын I-гы миэстэ, 2004 сыллаахха Болтоноҕо Борис Горохов уолунаан Борялыын 2-с миэстэ, 2006 сыллаахха Бүлүүгэ Василий Васильевич Седалищев уолунаан Алешалыын 2-с миэстэ, 2006с. Дьокуускайга "Успуорт төрүт көрүннэригэр өрөспүүбүлүкэтээби аһаҕас турнирга, Василий Васильевич Седалищев уолунаан Алешалыын кыйаһылаах, 2010 сыллаахха Аммаба Апон Иннокентьевич Андросов уолунаан Айааллыын 2-с миэстэ буолбуттара. 2011 сыллаахха Горнай улуусун Леонид Юрьевич Ксенофонтов уолунаан Сергейдин кыттыбыттара. 2013с. Чурапчыга Геннадий Лукич Максимов уолунаан Аянныын 1-кы миэстэни ылбыттара. Оттон 2019 сыллаахха

Сергей Эдуардович Крылов уолунаан Дамирдыын кыттыбыттара.

Өссө биир улахан ситиһии бу күнүгэр кэллэ. Аан бастакытын ытыллар "Абалар лигалара" өрөспүүбүлүкэтээби уопастыбаннай тэрилтэ бэрэссэдээтэлэ Айхал Габышев тэрийэр «Бастын аба» куонкуруһугар Геннадий Лукич Максимов кыттан, «Бастын аба» үрдүк аатын ылла. Манна 32 улуустан элбэх оҕолоох аҕалар кытыннылар. Геннадий 5 оҕолоох. Онон биир дойдулаахпыт улахан кыйаһытынан үөрэн-көтөн туран эбэрдэлиибит!

Биһиги аҕаларбыт, эр дьоммут, ыччаттарбыт сааскы куйуур күрэхтэһиилэригэр ситиһилээхтик кытыннылар. Кулун тутар 25 күнүгэр буолбут улуустаабы «Байанай күрээбэр» биһиги хамаандабыт 3-с миэстэни ылбыта. Оттон салгыы, кулун тутар 30 күнүгэр Болтоно нэһилиэгэр Харбала күөлгэ илин энээр улуустар ОДьКХ үлэһиттэрин икки ардыларыгар ытыллар үгэскэ кубулуйбут куйуур күрээбэ буолла. Барыта үс улуустан 15 хамаанда кытынна. Хамаандалар 5 көрүннэ күрэхтэстилэр: куйуур, эстафета, туут хайыһарынан сүүрүү, сыал ытыта, ойбон алларыта. Түмүккэ 17 очукуону ылан, Мэнэ Хангалас улуусун Хорообут нэһилиэгин хамаандата 1 миэстэ, 22 очукуолаах Таатта улуусун Дьүлэй нэһилиэгин 2-с хамаандата 2 миэстэ, 31 очукуолаах Чурапчы улуусун Болтоно нэһилиэгин хамаандата 3 миэстэ буолары ситистилэр.

Ити курдук, биһиги күүстээх аҕаардарбыт мэлдьитин уопастыбаннай, ыспартыбынай дьаһалларга, нэһилиэкпитигэр ытыллар үлэбэ-хамнаска, субуотунньуктарга көхтөөхтүк кытталлар, оҕолорун, ыччаттарын үлэни таптыырга, чөл олобу тутуһарга көбүлүүллэр. Кинилэргэ чэгиэн доруобуйаны, чөл туругу баҕарабыт. Дойдугутун сайыннара, үлэни, үөрэби баһылаан, аһа – тутта, көхтөөх олох үөһүгэр сылдьын!

Любовь ЕФРЕМОВА.

КЫНДАЛ КӨХТӨӨХ ЫЧЧАТА

Биһиги Кындалбытыгар күн бүгүн 10-ча ыал олорор. Болтоно нэһилиэгэр соботох учаастак буолабыт. Оскуола-саадка 11 үлэһит, Олох-дьаһах коммунальнай хаһаайыстыбатыгар 4 хачыгаар үлэлиир. Улуус дьаһалынан, биэлсэрбит нэһилиэккэ киһирэн үлэлиир олорор. Кыра сирдэргэ, буоларын курдук, оскуола үлэһиттэрэ нэһилиэнньэ ортотугар араас дьаһаллары, түмсүүлэри илээн-сабаллаан ытталлар. Салайааччынан эдэр, эрчимнээх үлэһит Василий Николаевич Красильников үлэлиир. Ханна баҕарар улахан, кыра нэһиликтэргэ, тэрилтэлэргэ биллэр-көстөр лидер дьон баар буоллахтарына, туох эрэ үлэ барар, сэргэхсийи буолар. Биһиги учаастакпытыгар төһө да аһыах киһи олордор, ыччаттарбыт олобу кытары тэннэ сайдалларыттан үөрэбит, астынабыт.

Оннук киһинэн ыраах Бүлүү сириттэн төрүттээх Таатта улуусун Уолба нэһилиэгин кийиитин, икки оҕо тапталлаах ийэтин Мария Попованы ааттыбын. Мариялаах Иннокентий Кындалга илэрээ сылтан кэлэн үлэлиир сылдьаллар. Олохтоохтор Мариябытын эрэнэн, түөлбөбит салайааччытынан анаабыппыт. Дэгиттэр талааннаах, физкултурунай үөрэхтээх. Успуорт бары көрүннэригэр ситиһилээхтик кыттар. Хайыһардыт, сүүрүү, волейболист, остуол тэһииһигэр нэһилиэккэ бастакы нүөмэрдээх оонньооччу, бастын сыал ытааччы. Хаһаайка быһытынан эмиэ барытыгар олус сатабыллаах. Оҕолорун танаастарын барытын бэйэтэ тигэр, асчыт бастына. Нэһилиэккэ, дьыссаакка ытыллар дьаһаллар Марията суох барбаттар. Эдэр киһи диэтэххэ, олоххо көрүүтэ ураты, дьону кытары уопсай тылы булан түргэнник кэпсэтэр, үлэтигэр эппиэтинэстээх сыһыаннаах, онон биир тарбахха баттанар үлэһиттэригэр буолар. Быйылгыттан оскуола-саадпытыгар иитээччинэн үлэлиир сылдьар. Оҕолор сарсыарда аайы уһууааннарыгар үөрэ-көтө кэлэллэр. Мария сыл түмүгүнэн нэһилиэк баһылыгын махтал суругунан баҕараадаламмыта.

Кэргэнэ Иннокентий Еремеевич – мас тардыһытыгар биллэр ыспарысмыан, саха сиригэр успуордун маастара. Билигин кини ыспартыбынай анал

үөрэххэ кэтэхтэн үөрэнэ сылдьар. Иннокентий 2013с. Суздаль куоракка мас тардыһытыгар Арасыйыа чөмпүйүнүнэн буолбута, Өрөспүүбүлүкэ хас да төгүллээх призера, чөмпүйүнэн буолар. Улууска хас да төгүллээх чөмпүйүн. Аны сайын Горнайга ытыллыахтаах "Манчаары ооньнууларыгар" кыттаары бэлэмнэнэр. Чөл олобу тутуһар. Манчык иллээх, көхтөөх, олоххо талаһылаах эдэр дьонноох буолан, олохпут сэргэх, көхтөөх буоллаҕа.

Биһиги ыччаттарбыт бары да сүрдээх сэргэх дьон. Эһиил баччаларга бары сана таас дьыбэ киһирэллэр, оптоволокно үлэбэ киһирэн, бэйэлэрин баҕаларынан кыра парегу аһан, ньир-бааччы үлэлиир-хамсыы олохторун. Ыччат эбии кэлэн олохсуйан, сүөһү-ас ииттэн, сыл ахсын элбээн иһэллэригэр баҕарабыт. Кындал сирэ сааһын тухары дьон-сэргэ сөбүлээн олохсуйар дойдута буолар.

Мин санаабар, эдэр ыаллар кыра, чөмүпэ сирдэртэн үлэлэрин сабалыыллара олус табыгастаах. Онон ыччаттары Кындал сиригэр кэлэн олохсуйун, үлэлээн диэн ынырабын. Ханна ыччат элбэх сиригэр – көхтөөх олох күөстүү оргуйар буоллаҕа.

Мария ПОПОВА,

Кындал олохтооҕо, үлэ, успуорт бэтэрээнэ.

--- ПРОКУРАТУРА ИЗВЕЩАЕТ ---

«О результатах прокурорского надзора за исполнением законодательства о занятости населения»

При организации надзора в сфере исполнения законодательства о занятости населения прокурорами выявлено около 1 тыс. нарушений закона, в целях устранения которых принято порядка 700 мер реагирования, к различным видам ответственности привлечено 376 виновных лиц, возбуждено по материалам проверок прокуроров 25 уголовных дел. В результате принятых прокурорами мер восстановлены права более 600 граждан.

Так, вмешательство прокуроров потребовалось в связи с нарушениями прав работников при сокращении их численности. В частности, выявлены факты несвоевременных выплат Министерством по развитию Арктики и делам народов Севера Республики Саха (Якутия) уволенным в связи с сокращением работникам сохраненного среднего заработка на период трудоустройства, без процентов за просрочку. По представлению прокуратуры республики нарушения устранены, работникам произведена выплата денежной компенсации за просрочку причитающихся сумм.

Выявлено прокурорами 47 работодателей, уклонявшихся от оформления трудовых отношений с 364 гражданами, либо заключивших с ними вместо трудовых договоров гражданско-правовые договоры.

Например, по требованию прокуратуры Сунтарского района оформлены трудовые правоотношения с 56 работниками дорожной организации, трудовые договоры после вмешательства прокуратуры Хангаласского района заключены с 18 работниками акционерного общества, в г. Якутске в результате принятых мер реагирования гражданско-правовые отношения на трудовые заменены с 62 работниками строительных организаций и т.д.

Выявлены прокурорами факты игнорирования работодателями требований о предоставлении в центры занятости информации о наличии свободных рабочих мест и вакантных должностей и пр., в т.ч. о квотировании рабочих мест для инвалидов, несовершеннолетних, иных

лиц, испытывающих трудности в поиске работе.

При этом проверками реализации органами занятости полномочий по осуществлению социальных выплат пособий по безработице гражданам установлены случаи нарушения порядка и сроков их выплат.

К примеру, по представлению прокуратуры г. Якутска устранены нарушения, связанные с начислением гражданам пособий по безработице в минимальном размере.

В ходе проверок прокурорами выявлены многочисленные факты неправомерного получения пособий по безработице. Так, в Чурапчинском районе более 100 тыс.рублей пособия по безработице незаконно получено учредителем и руководителем действующей коммерческой организации, в Сунтарском районе свыше 50 тыс.рублей получено учредителем и финансовым директором общества и т.д.

В связи с этим прокуратура республики разъясняет, что в силу требований законодательства о занятости населения безработными признаются трудоспособные граждане, которые не имеют работы и заработка, зарегистрированы в органах службы занятости в целях поиска подходящей работы, ищут работу и готовы приступить к ней.

Признание граждан безработными и назначение им пособия по безработице осуществляется центром занятости населения по месту постоянной регистрации гражданина, при этом не нужно лично посещать центр занятости, гражданин может подать заявление дистанционно в частностичез портал государственных услуг - gosuslugi.ru, портал «Работа в России» - trudvsem.ru.

При этом, необходимо знать, что граждане не могут

получить пособие по безработице, если они являются:

- моложе 16 лет;
- получают пенсию по старости или за выслугу лет;
- находятся в местах лишения свободы или на исправительных работах;
- работают по трудовым договорам;
- выполняют оплачиваемую работу или реализуют продукцию по договорам;
- является индивидуальным предпринимателем, нотариусом, адвокатом или самозанятым;
- проходят военную, альтернативную гражданскую службу или службу в иных органах;
- обучаются по очной форме обучения;
- заняты в подсобных промыслах, являются членом крестьянско-фермерских хозяйств, производственных кооперативов, артелей;
- является учредителем (участником) коммерческих организаций.

Представление при постановке на учет в качестве безработного и оформления пособия по безработице заведомо ложных и (или) недостоверных сведений, а равно умолчание о фактах, влекущих прекращение указанных выплат влечет за собой уголовную ответственность предусмотренную ст.159.2 УК РФ (мошенничество при получении выплат, то есть хищение денежных средств или иного имущества при получении пособий, компенсаций, субсидий и иных социальных выплат, установленных законами и иными нормативными правовыми актами).

Прокуратура Чурапчинского района.

Муниципальное образование «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия)	
ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 77	
с. Чурапча	от «05» апреля 2021 г.
Об утверждении порядка предоставления грантов в форме субсидий организованным хозяйствам Чурапчинского улуса из муниципального бюджета Муниципального образования «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия)	
На основании Федерального закона от 06.10.2003 № 131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», в соответствии Бюджетным кодексом Российской Федерации, Постановлением Правительства РФ от 18 сентября 2020 г. №1492 «Об общих требованиях к нормативным правовым актам, муниципальным правовым актам, регулирующим предоставление субсидий, в том числе грантов в форме субсидий, юридическим лицам, индивидуальным предпринимателям, а также физическим лицам – производителям товаров, работ, услуг, и о признании утратившими силу некоторых актов Правительства Российской Федерации и отдельных положений некоторых актов Правительства Российской Федерации», руководствуясь Уставом МО «Чурапчинский улус (район)», постановляю: 1. Утвердить прилагаемый порядок предоставления грантов в форме субсидий организованным хозяйствам Чурапчинского улуса из муниципального бюджета Муниципального образования «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия). 2. Признать утратившим силу Постановление Главы МО «Чурапчинский улус (район)» от 12.03.2021 года №45 «Об утверждении Порядка предоставления грантов организованным хозяйствам». 3. Определить уполномоченным органом по организации конкурсного отбора получателей грантов и приему заявок на участие в отборе Муниципальное автономное учреждение «Агентство по развитию сельского хозяйства». 4. Определить уполномоченным органом по предоставлению грантов в форме субсидий организованным хозяйствам Чурапчинского улуса из муниципального бюджета Муниципального образования «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия) Муниципальное казенное учреждение «Управление сельского хозяйства Чурапчинского улуса». 5. Уполномоченному органу по предоставлению грантов: 5.1. Обеспечить своевременное и целевое использование бюджетных средств, выделяемых в соответствии с действующим бюджетным законодательством, на предоставление грантов в форме субсидий организованным хозяйствам Чурапчинского улуса. 5.2. Обеспечить доведение до получателей грантов в форме субсидий достигаемые значения целевых показателей эффективности использования субсидий и контроль их выполнения. 6. Управлению делопроизводства и кадров администрации МО «Чурапчинский улус (район)» (Макарова Л.А.) опубликовать настоящее постановление в установленном порядке. 7. Контроль исполнения настоящего постановления возложить на заместителя главы муниципального образования «Чурапчинский улус (район)» по экономике и инновациям Егорова А.Г. А.Т. Ноговицын, глава муниципального образования. полный текст распоряжения размещен на официальном сайте Администрации МО «Чурапчинский улус (район)» в сети «Интернет» по адресу: https://mo-churapchinsky.sakha.gov.ru/.	

Муниципальное образование «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия)	
РАСПОРЯЖЕНИЕ № 478	
с. Чурапча	от «05» апреля 2021 г.
О проведении конкурсного отбора на предоставление грантов организованным хозяйствам Чурапчинского улуса в 2021 году	
На основании постановления Главы муниципального образования «Чурапчинский улус (район)» от 05 апреля 2021 года № 77 «Об утверждении порядка предоставления грантов в форме субсидий организованным хозяйствам Чурапчинского улуса из муниципального бюджета Муниципального образования «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия)», распоряжаюсь: 1. Утвердить извещение о проведении конкурсного отбора на предоставление грантов организованным хозяйствам Чурапчинского улуса в 2021 году, согласно приложению №1 к настоящему распоряжению. 2. Установить сроки приема документов с «07» апреля по «06» мая 2021 года. 3. Утвердить форму заявления на участие в конкурсном отборе, согласно приложению №2 к настоящему распоряжению. 4. Утвердить формы согласия на обработку персональных данных, согласно приложению №3 к настоящему распоряжению. 5. Управлению делопроизводства и кадров администрации МО «Чурапчинский улус (район)» (Макарова Л. А.) опубликовать настоящее распоряжение в установленном порядке. 6. Контроль исполнения настоящего распоряжения возложить на заместителя главы МО «Чурапчинский улус (район)» по экономике и инновациям Егорова А.Г. А.Т. Ноговицын, Глава МО «Чурапчинский улус (район)». полный текст распоряжения размещен на официальном сайте Администрации МО «Чурапчинский улус (район)» в сети «Интернет» по адресу: https://mo-churapchinsky.sakha.gov.ru/.	

--- КЭРИЭСТЭБИЛ ---

Ахтабыт, саныыбыт, суохтуубут...

Күндү тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһэбит, Арасыйыа тыа хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, сэрии сылын оҕото, Хоту көһөрүллүү кыттыылааҕа, Чурапчы улуунун Алаҕар нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо **Решетников Петр Николаевич** ыарахан ыарыыттан хомолтолоохтук орто дойдуга олохтутан күрэммитэ бу дьыл муус устар 8 күнүгэр 40 хонугун туолла.

Петр Николаевич 1937 сыллаахха олунньу 22 күнүгэр Бахсы нэһилиэгэр Николай Петрович, Пелагея Касьяновна Решетниковтар дьиз кэргэнигэр иккис оҕонун күн сириҥ көрбүтэ. 1942 сыллаахха Чурапчы оройуонун 42 колхуонун күүс өттүнэн кыһарыйан, 5318 дууһаны хоту көһөрбүттэрэ. Ой иһигэр 3 кыра оҕолоох Решетниковтары Эдьигэн оройуонугар балык бултааһыныгар ыппыттар. Онно, көһөрүүлээхтэри көрсөргө туох да бэлэм суох сиригэр, кыс хаар түһэ турдабына, эргэ хотону онгостон кыстаабыттар. Ол ыар сыллар тустарынан аҕабыт манньк ахтара: «Оҕо-уруу ыалдьан барбыта. Аҕабыт быраата Тихон Петрович Решетников мунхаҕа тымныйан кэлэн, өрүүтүбөккө, өлбүтэ. Кыра бырааппыт Вася эмиэ тымныйан өлбүтэ. Туох да эмп-томп суох этэ. Мин бырааппынан Ганялыын цингалаан, илиибит-атахпыт такыччы тардан, сатаан аһаабат да, олорбот да буолбуппут... Нэһиилэ тыыннаах хаалбыппыт. 1944 сыллаахха дойдубутун булбуппут. Аҕабыт саас ыараханньк ыалдьан, өлөн хаалаахтаабыта. Онон ийэбитигэр Пелагея Касьяновнаҕа, 27 саастаах оҕдоҕоҕо, биһиги икки оҕо хаалбыппыт. Ийэбит, хорсун-хоодуот үлэһит, колхуоска сүөһү көрөн, ыаннькысыттаан, биһигини көрөн-иитэн, үөрэттэрэн, үлэһит онорбута...».

Петр Николаевич оскуола кэнниттэн производствого үлэлээбитэ, онтон тутуу маастарын үөрэҕин бүтэрэн, “Калинин”, “Эрилик” колхуоска тутуу, хонуу биригэдьиirinэн үлэлээбитэ. Кэлин Дьокуускайдааҕы

силиэсэр-сантиэхиньк үөрэҕин бүтэрэн, “Карл Маркс” колхуоска 1966-1974сс. сыбаарсыгынан, монтажнигынан, экспедиторынан, биригэдьиirinэн үлэлээбитэ. 1974-1999сс. бизнсийэҕэ барыар диэри Алаҕар нэһилиэгэр кыыл иитэччинэн таһаарылаахтык үлэлээн, 1980с. X-с пятилетка чөмпүүөнэ, 1983с. оройуон рекордсмена буолбута. 1989с. хас биридии саһылтан 5,18 төрүүбү ылан, өрөспүүбүлүкэҕэ бастаабыта, матасыыкылынан наҕараадалааммыта. Үлэлээбитин устатыгар оройуонна 11 төгүл чөмпүүөн аатын сүкпүтэ.

1963 сылтан - Компартия чилиэнэ. Нэһилиэгэр партком сэкрэтээринэн, олохтоох сэбиэт солбуйар бэрэссэдээтэлинэн, нэһилиэккэ дьокутаатынан, оройуон райкомолун пленумун чилиэнинэн хас да төгүл талыллан ситиһилиээхтик үлэлээбитэ.

Билигин бизнсийэҕэ олорор, Алаҕар оскуолатын үөрэх чааһыгар дириэктэри солбуйааччынан уонна устуруйа учууталынан үлэлээбит Вера Гурьевна ахтыытыттан: «Оонньооботох оҕо саастаах» көлүөнэ киһитэ, олох араас ыарахаттарын санныгар сүкпүтэ: сэрии, уот-кураан, көһөрүллүү... Кыра эрдэбиттэн колхуос үлэтигэр миккиллэн улааппыта. Уопастыбаннай үлэтин ааҕан сиппэккин. Араас муньахтарга тыл этэн, бэйэтин санаатын туруоруута ылыннарылаах буолан, нэһилиэк үлэтин-хамнаһын сүрүннэхэр буолара. Ылчаттарга аҕа көлүөнэни ытыктыырга, кинилэр олохторун, үлэлэрин биллэлэригэр субэллирэ. Олоҕу олус таптыыра, чөл олоҕу тутуһара. Кырыйдым диэн олохтон туораабакка, нэһилиэгин сайдар кээскилин түстүү эрэ сылдыбыта.»

Быраатынан Ганялыын олус эйэлээхтэрэ. Гаврил Николаевич оҕолорун бэйэтин оҕолорун курдук саныыра, үөрэх-идэ ыалларынгар көмө-тирэх буолбута, олохторун тэрийсипитэ, куруук билсэ турара. Үчүгэй, ыарахан да

күннэригэр наар аттыларыгар баар буолара, барыларын ситиһиилэриттэн үөрэрэ.

Сырдыгынан сыдыаайа, сылааһынан илгийэ, кыһалҕалаахтарга өрүү көмөлөһө, аймахтарга тирэх буола, нэһилиэгин, оройуонун интэриэһэ диэн үрүлэччи үлэ бөҕөнү үлэлээбит киһи диэн Петр Николаевич курдук дьону этэн эрдэхтэрэ... Мэлдьи сэргэх баҕайытык тутта-хапта, көрө-истэ, мичээрдии сылдыара ким бабарар сүргэтин көтөҕөрө. Хомоҕой, ылыннарылаах тылынан-өһүнэн, кизэн билиитинэн-көрүүтүнэн, үтүө майгытынан оҕолор да, улахан да дьон куттарын тутара. Дэлэҕэ да, ийэбит Февралида Федотовна, 11 оҕолоох ыал улахан кыыстара, биригэ төрөөбүттэрин сиэннэрэ бары «Эһэ Бүөтүр» диэн ааттыахтара дуо?!

Аҕабыт, эһэбит Петр Николаевич олоххо кэлбит аналын сиэрдээхтик толорон – кэргэnnэнэн, ныйр-бааччы олорон, үс оҕолонон, сиэннэрдэнэн, хос сиэннэрдэнэн барда. Барыбытын үөрэхтээтэ, дьылээтэ. Ханна да олордорбут, кэлэн билсэн, көрөн-истэн, көмөлөһөн барара.

Кэргэммин, аҕабытын, эһэбитин тиһэх суолугар атаарсыбыт ытыктыыр дьоммутугар: Марианна Николаевна Решетниковаҕа, Вячеслав Егорович Поповка, Николай Михайлович Пестряковка, Василий Михайлович Пестряковка, Яков Гаврильевич Лыткинна, Дмитрий Владимирович Барашковка, Гаврил Васильевич Ноговицынна, ийэбит Февралида Федотовна биригэ төрөөбүттэрин дьиз кэргэттэригэр улахан махталбытын тиздэбит, күн сириҥ үтүөтүн, доруобуйаны, дьолу баҕарабыт.

Кэргэним, аҕабыт, эһэбит Петр Николаевич, эн тускунан сырдык өйдөбүл биһиги сүрэхпитигэр куруук тыыннаах буолуоҕа, мэлдьи сылаастык ахта-саныы сылдыаахпыт... Ахтабыт, суохтуубут, бидан дьылларга быраһаай...

Кэргэнэ, оҕолоро, кийиitтэрэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

Үөлээннээхпин ахтабын-саныбын...

Местников Николай Николаевич - Чуурай, Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, биһиги кэккэбиттэн туораабыта бу дьыл муус устар 8 күнүгэр 1 сыла туолла.

15-16 сааспыттан биэр идэҕэ үөрэнэн, онтон биэр тэрилтэҕэ үлэлээн, биэр томторго дьиз-уот тэринэн, ыал буолан, киһиэхэ биэрдэ бэрлилэр олоххо 60 сыл аргыстаһан, нэммитин билсэн, эн-мин дэһэн арабыстахпыт. Онон ыкса билэр үөлээннээҕим диirim оруннаах.

Коля олобун бэйэтин кэпсээннэриттэн уларыппакка тиэрдэ сатыам. Ол курдук, чурапчылары Хоту көһөрүүгэ, ийэм миигин иһигэр көтөҕөн, хат сылдьан ыадалыйан тийиэн, Кэбээйи Мукучутугар төрөппүтэ диир буолара. Аҕабыт байанайдаах булчут буолан соччо хоргуйбатах, биэр өлүүгэ сылдьыбыт элбэх ыалларын абыраабыт үһү диэн астына ахтара. Дьэ, кырдык, төрөөрү сылдьар дьахталлары, оҕолору, кырдыҕастары аһыммакка, күүстэринэн көһөрбүттэр эбит диэн кэпсиирэ. Сыл аайы Көһөрүү күннэригэр ытыллар мустууларга сылдьан, дьону кытта көрсөн, элбэх кэпсээннээх кэлэрэ. Бастаан онно сылдьыбыт кырдыҕастар баар эрдэхтэринэ, эн эмиэ көһөрүүгэ сылдьыбытын дуо диэн эдэримситэр эбиттэр. Онон дьон кэннигэр собус сылдьарбыт диирэ. Кэлин, 2017 сыллаахха, Көһөрүллүү 75 сылыгар Хоту уста сылдьыбыппыт. Онон кырдыҕастар өлөн-сүтэн, 200 киһиттэн уончаны кыайбат Көһөрүү кыттылааҕа баар этэ. Ол иһигэр Коля, атыттар бары эдэр дьон, Кэбээйини, Эдьигэни, Булун оройуоннарын көрө, туристы бара сылдьыбыппыт.

Николай Николаевич оҕо сааһа Түөйэ, Таатта үрэхтэринэн, Кыңдал, Болтоно алаастарынан ааспыт. “Оо, мин дойдум улахан үрэхтэр тардыылара, нэлэйэн киэн-куон сирдэр буоллахтара,” — диэн астынан ахтара, онуоха холуйдахха, эһиги төрөөбүт сиргит үрүйэ - харыйа, чоңолох кураайы алаастар, дыаҕа баһа дойду буоллаҕа диэн төрүт кэпсэттэрбэт этэ. Ол курдук, дойдутун таптыыра, сайынны түмсүүлэрин, ыһахтарын көтүппэт этэ. Аймахтарын-аҕатын сурдьуларын Яков, Афанасий Местниковтары

уонна ийэтин өттүнэн таайдарын, балтыларын, кинилэр оҕолорун барыларын кытта билсэрэ, үтүө тылын ахтара-саныыра.

1960 сыллаахха сайын медыспыраапка ылаары, оройуон балыыһатыгар аан маннай иккиэн көрсүбүппүт. Икки быраас — терапевт Мария Ивановна Ермолова, хирург Иван Иванович Мохначевский илии баттаан, медыспыраапка биэрдилэр. Онон бүттэ. Билинни курдук, онно-манна сүүрдүбэккэ, күн анаарынан быһаарылынныбыт. Автобус диэн оччолорго сураҕа да суох. БАХ(Бестяхское автохозяйство)нуучча суоппардарын кытта көрүүчэй таһар, иннинэн тахсар буруолаах массыынаҕа олорсон, хотуолуу-хотуолуу, урааннаах үһүн күнү быһа айаннаан, киһэ Бэстээх биэрэгин нэһиилэ буллубут. Ол аата сиэппитигэр аҕыйах солкубайдаах, 15-16 саастаах уолаттар, үлэ-үөрэх көрдөһө, куораттан иһэбит. Билинни курдук ким да сирдээбэт, ааарбат — бэйэбит баспыт батарынан сырыттаһыт дии. Онон ыла аргыстаһан, 2020 сылга быдан дьылларга арабыстахпыт...

Икки сыл куоракка ремесленной училищегэ үөрэнэн, «столяр-мебельщик» идэтин баһылаан, биэр тэрилтэҕэ — промкэмбинээккэ 40 сыл устата ханна да халбарыйбакка үлэлээн, бизнсийгэ тахсыбыппыт. Чурапчы промкэмбинээтэ, хаһаайыстыбаннай тэрилтэ, уһанан, иистэнэн, дьиз тэрилин онорон, маһы кэрдэн, хайытан, атыылаан олоҕубута. Оччолорго эдэр дьону ханна эмэ, туох эмэ кыайтарбат да, ытан үлэлэтэн иһэллэр. Пилорамаҕа, дэлээнэҕэ мас кэрдиитигэр, Коля барытыгар баран иһэрэ, үчүгэйдик уһанара, туохтан да ингэн турбат этэ. Бэлиэ күннэргэ кини аата үгүстүк ааттанар, үлэтэ сыаналанар этэ. Ол курдук, В.И.Ленин 100 сааһыгар «Үлэҕэ килбиэнин иһин» мэтээл, элбэх үбүлүүйдээх мэтээллэр, САСР Верховнай Сэбиэтин президиумун Бочуотунай Грамотата, олохтоох бырамыысыланнас министиэристибэтин, Райком, РайСэбизт бочуотунай грамоталара Коля дьяныардаах үлэтин туоһуа буолаллар.

Айылҕаҕа, булка сылдьарын олус сөбүлүүрэ. Ханнак баҕарар булка байанайдаабын, сатабыллаабын

киһи барыта билэрэ буолуо. Бэйэтин дьиз кэргэнин, табаарыстарын, ыкса ыалларын булдуһан-балыгынан аһаппыт аҕай буолуохтаах. Миигин, булчута суох киһини, сайынын сотору-сотору илим балыгынан күндүлүүрэ. “Ыалларгар, оҕолоргор биэр ээ”, — диэтэххэ, “ылбаттар, сөп буолбуттар” диэччи. Бастаан уһаайбатын тыа саҕатыгар быспыттарын аккаастаан, Чурапчы күөлүн үрдүгэр дьизтин туттубута. Онон күөлгэ түһэр куһу-хааһы күнүстүм-түүннэри халампаастыы олоҕубута. Ытан түһэртит андытын-куһун атыттар ыппыта буолан баран «миэнэ» диэн илдьэ бардахтарына, мөккүспэт, былдыаспат этэ. «Эйиэнэ буоллабына, ыллабын дии» диэн кэбиһэр киэн-холку көбүстээх киһи этэ аһаһым.

Кэлин оҕолоро толору хааччыллыылаах дьизни ылан биэрэн, олус сынньаммытын астынан кэпсиирэ. Ааспыт үйэ саах сыбахтаах балаҕаныгар үөскээбит киһи сана үйэҕэ, аныгы олоҕу көрөн — билэн, үтүө өйдөбүллээх бу дойдуттан бардаҕа. Эһиги дьизэбитин тоҕо онорторбоккут, хаһан киирэҕит диэн кэтэхэрэ. Хас да сыл кыайан ситэрдэҕэ, оностубакка сырыттаһытына, табаарыһым Коля оҕолоро матырыйаал изэ биэрэн, үлэһит булан олоххо киллэрбиттэригэр мунура суох махталлаахпыт. Онон дорорум тыла-өһө, баҕа санаата тийибитэ буолуо дии санаатаһына, күндүтүк саныырым өссө улаатар.

Коля элбэх кэпсээннээх, күлүүлээх-оонньуулаах, бэһиэлэй киһи этэ. Ардыгар дьээбэлээнэн да ыла. Ол курдук, киһини олох көрдөрөн туран соһутара. Соһуйан бэрт дии тураннын, өрө экирии түспүккүн, өмүрбүккүн бэйэҥ да билбэккэ хаалабын. Оннук дыкти талааннааҕа. Дьээбэтэ табылыннабына, омоннаахтык күлэрэ-үөрэрэ. Дорорум олоххо кэлбит ытык эһин толорон, ыал буолан, дьиз-уот туттан, аатын ааттатар биэс оҕону төрөтөн, улаатыннан, элбэх сиэннэри, хос сиэннэри хаалларда...

Табаарыһым, үөлээннээҕим Местников Николай Николаевич бу орто дойдуттан 77 сааһыгар арахсыбыта төһө да хомолтолообун иһин, олох салҕанар. Ону оҕолоро, кэнчээри ыччаттара эйэлээхтик бииргэ түмсэн салҕахтара диэн эрэллээхпит. Этэннэ сылдьып, чэгиэн, дьоллоох буолун.

Дмитрий Федорович Чепалов, Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо.

Чурапчыттан төрүттээх Дьокуускай куорат олохтооҕо

БЕЛЯЕВА Валентина Васильевна

бу дьыл муус устар 7 күнүгэр уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытын билэр дьонугар, аймахтарыгар, добоотторугар диригник курутууйан туран иһитиннэрэбит.

Кыыһа, сизнэ, аҕата, бииргэ төрөөбүттэрэ уонна кинилэр оҕолоро.

Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, Хатылыга Субуруускай аатынан сопхуоска өр сылларга үлэлээбит

КАЖЕНКИНА Евдокия Митрофановна

уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Николай Николаевичка оҕолоругар, сизнигэр диригник кутурбаммытын тиэрдэбит.

Хатылы нэһилиэгин дьаһалтата.

Кутурбаннарын тиэрдэллэр:

- Чурапчы улууһун уонна Чурапчы нэһилиэгин ытык киһитэ, РФ суруналыыстарын сойууһун чилиэнэ, норуот эмчитэ, педагогическай үлэ бэтэрээнэ, Хоту көһөрүллүү кыттылааҕа Каженикина Евдокия Митрофановна уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, тапталлаах кэргэнигэр Николай Николаевич Каженикина, кыргыттарыгар Натальяҕа, Марфаҕа, сизнигэр Коляҕа күндүтүк саныыр дьүөгэлэрэ М.С., П.М.Наумовтар, М.Е. Филиппова.

Мугудайтан төрүттээх Нам улууһун олохтооҕо, тапталлаах кэргэним, аҕабыт, уолум, убайыт, быраатым “Намгазстрой” тэрилтэ үлэһитэ, ырыаһыт, мелодист

МИХАЙЛОВ Вячеслав Октябринович

уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытын аймахтарыгар, табаарыстарыгар диригник курутууйан туран иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, аҕата, бииргэ төрөөбүттэрэ.

Кутурбаннарын тиэрдэллэр:

- Мугудай нэһилиэгин олохтооҕо Михайлов Вячеслав Октябринович ыалдьан олохтон туораабытынан, балтыгар Елена Николаевна Седалищеваҕа, чугас дьонугар улуустааҕы бибилиэтиэкэ кэлэктиибэ.

Одьулуун нэһилиэгин олохтооҕо, тыыл, үлэ бэтэрээнэ, тапталлаах аҕабыт, эһэбит, хос эһэбит

КАРПОВ Николай Семенович

бу дьыл муус устар 5 күнүгэр уһун ыарахан ыарыыттан 85 сааһыгар олохтон туораабытын билэр дьонугар диригник курутууйан туран иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, сизннэрэ, хос сизннэрэ.

Кутурбаннарын тиэрдэллэр:

- Одьулуун нэһилиэгин олохтооҕо Карпов Николай Семенович олохтон туораабытынан, кыыһыгар Түяра Николаевна Карповаҕа Чурапчытааҕы пенсионнай управление кэлэктиибэ.

- Тапталлаах аҕалара, эһэлэрэ Карпов Николай Семенович уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Марфа Никитичнаҕа, күтүөттэригэр Владимирга, кыыстарыгар Нюргуянаҕа, сизннэригэр, оҕолоругар Сокольниковтар, Гуляевтар.

- Одьулуун нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ Карпов Николай Семёнович олохтон туораабытынан, кыыһыгар Захарова Лариса Николаевнаҕа Хатылытааҕы «Ньургунун» уһууһун кэлэктиибэ, профсоюзһа.

- Одьулуунтан төрүттээх үлэ, тыыл бэтэрээнэ Карпов Николай Семенович олохтон туораабытынан, уолугар, кэллиэгэлэригэр, Одьулуун орто оскуолатын устуоруйа учууталыгар Руслан Николаевичка, аймахтарыгар, бииргэ төрөөбүттэригэр, чугас дьонугар Одьулуун орто оскуолатын кэлэктиибэ, дьаһалтата, профкома.

- Одьулуун нэһилиэгин олохтооҕо Карпов Николай Семенович ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Марфа Никитичнаҕа, санастарыгар Лариса Николаевнаҕа, оҕолоругар, сизннэригэр Хатылыттан Захаровтар, Местниковтар.

Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, Саха Өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх суоппара, тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһэбит

ГАВРИЛЬЕВ Николай Никодимович

бу дьыл, муус устар 5 күнүгэр соһумардык ыалдьан олохтон туораабытын билэр дьонугар, табаарыстарыгар диригник курутууйан туран иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, сизннэрэ.

Кутурбаннарын тиэрдэллэр:

- Чурапчытааҕы Д.П. Коркин аатынан ыспартыбынай мусуой үлэһитэ Гаврильев Николай Никодимович соһумардык олохтон туораабытынан, кэргэнигэр, “Чураанчык” уһууһун үлэһитигэр Виталия Ивановнаҕа, кыыһыгар, “Кэскил” уһууһун иитээччигэр Екатерина Николаевнаҕа, бииргэ төрөөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар “Чураанчык”, “Кэскил” уһууһун кэлэктииптэрэ, үөрэх үлэһиттэрин идэлээх сойууһун кэмитиэтэ.

- Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, Саха Өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх суоппара, ытыктыыр кэллиэгэлэрэ Гаврильев Николай Никодимович ыалдьан соһумардык олохтон туораабытынан, кэргэнигэр, оҕолоругар, сизннэригэр Д.П. Коркин аатынан ЧРСОИО кэлэктиибэ, профсоюзһа.

- Чурапчытааҕы Д.П. Коркин аатынан ыспартыбынай мусуой үлэһитэ, чугас ыаллара Гаврильев Николай Никодимович соһумардык олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Виталия Ивановнаҕа, оҕолоругар, сизннэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар ыаллара бары Осиповтар аймах.

- Бииргэ үөрэммит табаарыстара, автомобильнай тырааныспар Бочуоттаах үлэһитэ, түөрт оҕо амарах аҕата, элбэх сизн эһэтэ, Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо Гаврильев Николай Никодимович соһумардык олохтон туораабытынан, кэргэнигэр, оҕолоругар, сизннэригэр 1976 с. Чурапчы орто оскуолатыгар бииргэ үөрэммит табаарыстара.

- Аймахтара, бырааттара, өр сылларга суоппарынан үлэлээбит “Саха Өрөспүүбүлүкэтин автомобильнай тырааныспарга Бочуоттаах үлэһитэ” бэлиэ хаһаайына, Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо Гаврильев Николай Никодимович эмискэ ыалдьан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Виталия Ивановнаҕа, оҕолоругар Юлия, Григорий Местниковтарга, Екатеринаҕа, Николайга, Аннаҕа, бииргэ төрөөбүттэригэр — эдьийиҕэр Мария Михайловнаҕа, убайыгар, санаһыгар Егор, Екатерина Гаврильевтарга, балтыгар Зинаида Ануфриеваҕа, кинилэр дьиз кэргэттэригэр Дьячковскайдар.

- Чугас ыаллара, интэринээт-оскуола томторун олохтооҕо, Саха сириг үтүөлээх суоппара Гаврильев Николай Никодимович соһумардык олохтон туораабытынан, чугас дьонугар, бииргэ төрөөбүттэригэр чугас ыаллара Макаровтар, Собакиннар, Сивцевтар, Калачевтар, Михайловтар.

- Чурапчы нэһилиэгин интэринээт-оскуола томторун олохтооҕо, өр сылларга суоппарынан үлэлээбит Гаврильев Николай Никодимович соһумардык олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Виталия Ивановнаҕа, оҕолоругар, сизннэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр Мария Никодимовнаҕа, Егор Никодимовичка, Зинаида Никодимовнаҕа уонна кинилэр дьиз кэргэнигэр Сергеевтар, Степановтар, Степанова, Новгородовтар, Поповтар.

Ген. дириэктэр - **Н.М. СТРУЧКОВА.**
Кылаабынай эрдээктэр - **Л.В. ГОРОХОВА.**
Кылаабынай эрдээктэри солбуйааччы - **Е.Г. МАКАРИНСКАЯ.**
Эпигитиыр сжирэтээр, сурук отдела - **А.Н. ЗАХАРОВА.**
Тыа хаһаайыстыбата, экзенизмикэ отдела - **А.М. СЛЕПЦОВ.**
Кэрэспэдиэлэннэр - **С.А. ЖЕНДРИНСКИЙ, М.В. ПЕТРОВА.**
Танааччы - **Л.К. ПОПОВА.**
Бэчээттээчи - **Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.**

Тэрийэн таһаарааччылар: СӨ Бырабытыалыстыбата, Саха Өрөспүүбүлүкэтин “Сахабэчээт” Судаарыстыбаннай автономнай тэрилтэтин “Саһа олох” хаһыат эрдээксийэтэ.
677000, Дьокуускай к., Орджоникидзе ул. 31, 124 каб.
төл/факс: (411-2) 34-39-17 e-mail: sakhabechat@mail.ru.
Российской Федерация Россиянаҕа СӨ салалтатыгар 2020 с. бэс ыйын 3 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ — **ПН №ТУ14-00559.**

Эрдээксийэ аадырыһа:
678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс ул., 26 “а”.
Төлөпүннэрбит:
эрдээктэр — 41-332,
отделлар — 41-265, 41-358.
E-mail: sanaoloh@mail.ru,
сайт: sanaoloh.ru, **instagram:** @sanaoloh

Бэчээкэ сакаас: № 25 (11778)

Кээмийэ: 2 бэч. лине

Ахсаана 1200. Хаһыат сыаната: 15

Ааптар сурууар этилэр санаа редакция позициялар мэдэһи сөп түбэһэр буолбатах. Сурууа ыйыллар чачылар кырыыаҕастарыгар этилэтинэһи ааптар тус бэчээт сүгэр.

Хаһыат бэчээкэ бэрлилэр графига: 16 ч 00 м. **Бэчээкэ бэрлилнэ:** 16 ч 00 м. “Сахабэчээт” автономнай тэрилтэтин “Саһа олох” хаһыат эрдээксийэтигэр 08.04.2021 с. офсетка бэчээттэннэ. **Типография аадырыһа:** 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс ул., 26 “а”. **Индекс:** ПИ964. Хаһыат нэдиэлгэ иккитэ: оптуурунуука уонна бэтиинсэҕэ тахсар.